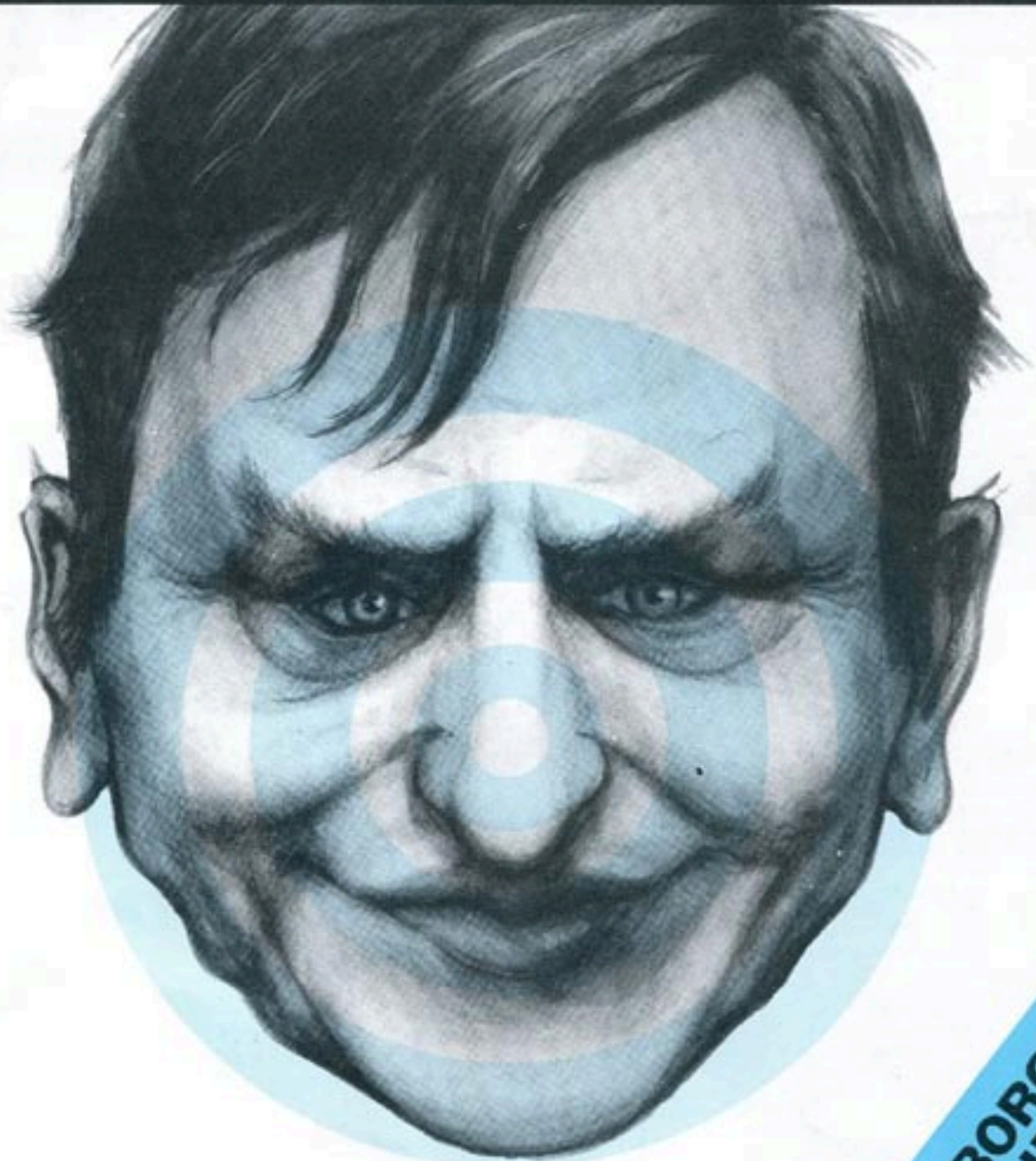

CONTRA

nr 4 1984 årg 10 7:-

"Sommarnöje" med Olof Palme
Rapport från kampen i Angola

SPEC
Returuppgift 4

**OBEROENDE BORGERLIG
TIDSKRIFT**

CONTRA

oberoende borgerlig tidskrift
utges sex gånger per år
ISSN 0347-6472

Ansvarig utgivare

Christer Arkefors
Ställföreträdare: Benny Rung

Adress

Box 6082, 102 32 Stockholm.
Telefon 08-54 95 52 (månd-fred kl 9-12)
Åven 08-751 56 26

Prenumeration

49 kronor per år. Inbetalas på postgiro 85 95 89-4 eller bankgiro 261-2638.

Finland: 40 mark per år. Finländskt postgiro 1125 82-9.

Norge: 49 norska kronor per år. Norskt postgiro 1 99 82 77.

Danmark: 59 danska kronor per år. Danskt postgiro 1 69 06 98.

Redaktion

Claes Almgren, Christer Arkefors, Anders Fjällström, Carl G. Holm, Filip Lundberg, Göza Mölnär och Benny Rung.

Övriga medarbetare

Arne Andersson, Dennis Brinkeback, Tommy Hansson, Lennart Klereskog, Jöri Lina, Bertil Lindblom, Roger Söderqvist, Monica Wiegert och Astrid Wikmark.

Utländskorrespondenter:

Allan C. Brownfeld, Washington
Robert Champlin, Toronto
Per Danielsen, Oslo

Länskontakter

Blekinge: Magnus Bergstrand 0455-114 45
Gotland: Alf Norbäck 0498-102 06
Gävleborg: Grethe Blomgren 026-27 31 23
Göteborgs o Bohus: Eric Bergh 031-48 34 30
Halland: Lennart Flink 035-11 12 07
Hälsingland: Helena Norrgren 035-502 00
Älmtaland: Lennart Sundstam 0642-100 49
Jönköping: Carl G. Löverhult 0380-159 90
Kalmar: Bertil Lindblom 0480-862 38
Kopparberg: Fredrik Calles 023-295 93
Kristianstad: Per Mjörnermark 042-519 33
Kronoberg: Bengt Sjöberg 0372-147 21
Malmöhus: Mats Gunnarsson 0418-229 43
Malmöhus: Dietmar Kröhnert 040-97 33 51
Norrhotten: Elisabeth Olsson-Fjällström 0970-141 54
Skåneborg: Frank Wurm 0500-335 44
Stockholm: Rune Andersson 08-758 17 47
Södermanland: Tibor Somogyi 0152-152 62
Uppsala: Maurizio del Bianco 018-46 16 97
Värmland: Jan Collander 0570-660 86
Västernorrland: Hans G. Olsson 0910-358 12
Västernorrland: Herbert Forsström 060-93022
Västernorrland: Stanley Skoglund 060-129694
Västmanland: Ingvar Lundquist 021-330486
Älvsborg: Ulf Kihlberg 033-15 81 43
Örebro: Karl-Edvard Hellkvist 0581-132 22
Östergötland: Michel Cloarec 0142-508 02
Danmark: Peter Hartwig 01-10 88 72
Finland: Roger Wessman 915-14 97 06
Finland: Leo Meller 90-563 34 53
Norge: Joachim Baumrud 02-56 21 56

Ej signerat material har sammanställts av redaktionen. Copyright Stiftelsen Contra. Eftertryck endast efter överenskommelse.
Presslagd 1984-06-04

Vänerborgs Offset AB, Vänerborg 1984

CONTRA -NYTT

Vill Du demonstrera?

Du som är intresserad av att någon gång delta i demonstrationer och liknande aktiviteter bör höra av Dig till Contras redaktion. Det gäller dock bara för den som bor i Stockholms-området. Många av våra prenumeranter har tidigare hört av sig för att undersöka möjligheten att få "vara med" på sådana arrangemang. Och vi inbjuder nu alla läsare att höra av sig — så hör vi av oss när det blir aktuellt. Obs! Telefonnummer behövs för snabba kallelser!

Fastnade Du hos valutapolisen?

Var någon av Contras läsare offer i den stora valuta-razzian i februari? Statistiskt bör en handfull Contra-läsare ha blivit utsatta för razzian. Vi söker nu någon av dessa som med Contras bistånd är beredd att föra talan mot de för razzian ansvariga myndigheterna. Som bekant har såväl justitiekanslern som justitieombudsmannen konstaterat att razzian var olaglig. Men ingen har velat dra de ansvariga byråkraterna inför rätta. Byråkrater som begär grava brott i tjänsten bör ställas till svars för det, på samma sätt som vi "gräsrotter" ställs till svars för felparkering, försenade deklarationer och andra obetydligheter. För att ha störst möjlighet till framgång söker vi nu någon som personligen var utsatt för razzian. Om Du var det bör Du snarast anmäla Dig till redaktionen.

Brister i typografin

Under produktionen av detta nummer av Contra råkade vi i slutskedet ut för ett haveri på vår sättmaskin. Det avslutande arbetet på tidskriften är därför gjord med en inlånad maskin av annat fabrikat, vilket gör att typografin är bristfällig på många håll. Vi ber om överseende och hoppas att ha fått ordning på den egna utrustningen till nästa nummer.

Sommarnöje med Olof Palme

Inför sommarens lättsammare leverne har Contra tagit fram två lättsamma produkter för dem som vill avreagera sig politiskt också under semestern. Den som vill fördriva tiden med att kasta pil kan i sommar göra det på Contras piltavla, med lämpliga (utbytbara) måltavlor. En sats består av en piltavla, tre pilar och fyra måltavlor. Måltavlorna består av två Palme-bilder, en Tjernenko-bild och en Castro-bild. Hela satsen kostar 40:- plus porto. Den som önskar ytterligare satser med måltavlor kan rekvidrera ett set med fyra tavlor för 10:-. Den som hellre tillbringa sin tid vid badstranden än framför piltavlan kan också få hjälp av Contra. En ny fräsch badhandduk i frotté kan vi erbjuda. Handduken är i formatet 63x130 cm och kostar 97:-. På handdukens ena sida är det populära ubåtsmotivet "Sänk den" tryckt. Vi vill också passa på att påminna om hela batteriet av T-shirts, som är lämplig klädsel när sommaren kommer. Se närmare sidan 15.

Hur Du avslöjar ubåtar

Med detta nummer av Contra följer en broschyr från Marinstaben om hur man observerar närvaro av ubåtar. Ta med den när Du reser till kusten i sommar, eller skicka den till någon bekant som bor i kustområdena (eller har sommarsemester där).

Våra källor

The Samizdat Bulletin är en stencil som samlar den ryskspråkiga oppositionens dokument. Varje månad utkommer ett häfte av varierande tjocklek. Här kan man i engelsk översättning läsa vad de välkända namnen säger. Viktiga intervjuer och artiklar brukar återges i sin helhet. En årsprenumerering kostar cirka 40 dollar. Adress: The Samizdat Bulletin, P O Box 6128, San Mateo, CA 94403, USA.

Följ inte minsta motståndets lag

Ett hundratal personer hade infunnit sig för att i början på maj lyssna till författaren Andres Küng som på inbjudan av Contra talade över ämnet "Kan vi lita på TV?" För dem som inte hade tillfälle att närvara sammanfattar vi här Andres Küngs föredrag och den efterföljande diskussionen.

Engagemang förutsätter information. Brister det i informationen rycks grunden för engagemanget undan. Därför är medias hantering av informationen så väsentlig för allas politiska ställningstaganden. Och det gäller särskilt utrikesfrågor, där media normalt är den enda informationskällan.

TV-mediet är det medium som har störst genomslagskraft, men också det medium som måste begränsa utrymmet i bevakningen. TV kan inte vara lika heltäckande som en tjock dagstidning. TV engagerar också djupare genom att de rörliga bilderna tränger sig på och har lättare att fastna i minnet.

Därför är det ett svårt dilemma att det bara går att göra TV-mässiga program där TV släpps in. Det gör att TV som sådant bidrar till godtycket i svensk utrikesdebatt.

I Sydvietnam var TV på plats och kunde ta bilder som upprörde tittarna. Och engagerade. Alla som idag är över 25 år kommer säkert ihåg bilderna på polischefen i Saigon som sköt en FNL-fånge på gatan, eller bilderna på buddhistmunkar som brände sig själva till döds i protest mot regimen. Bilder som dessa var grunden till det starka engagemanget mot regimen i Sydvietnam.

Men det visar också problemets kärna. I Nordvietnam släpptes aldrig TV in på samma villkor. Därför kom bara "positiva" bilder ut därifrån. Och idag får västerländska TV-team inte filma hur buddhistmunkar bränner sig till döds i protest mot den kommunistiska regimen. Västerländsk TV får inte vara med och skildra de händelser som skulle engagera opinionen i Väst mot diktaturen. Och alltså saknar vi engagemanget.

TV i Chile

En parallell kan vi hitta i Latinamerika. I Chile har TV släppts in i fånglägren. Därför har det varit möjligt att bygga upp engagemanget mot Pinochet-regimen. Men vem har fått se bilder från fånglägren på Kuba?

Är det inte därför vi upplever obalans i engagemanget mot två förtryckarregimer? Är det inte därför vi kan räkna med att få se Castro som officiell gäst i Sverige inom en nära framtid, medan vi helt säkert kan räkna med att slippa general Pinochet.

Chile ger upphov till ytterligare ett par reflektioner. Efter kuppen som förde Pinochet till makten var uppmärksamheten stor i flera år. Men så småningom försköts intresset från Chile till Argentina, i samband med fotbolls-VM. Vi förmår helt enkelt inte engagera oss på flera håll samtidigt. Ett förhållande som TV-mediet bidrar till.

Argentina försvann så småningom också ur blickfånget, för att komma tillbaka i samband med Falklands-kriget. I bägge dessa informationsvägor om Argentina var det de negativa bilderna som övervägde. Informationen som välldes över oss berättade om diktaturens förtryck, om fångar och människor som försvann.

Idag är verkligheten i Argentina annorlunda. Den är positiv. Demokratien har återinförts. Den nya regeringen går till storm mot dem som begick brott tidigare. Men det ger inte alls anledning till samma uppmärksamhet som när man kunde sprida dåliga nyheter. Där har vi ett annat dilemma i TV:s nyhetsförmedling.

Författaren Andres Küng talade om TV:s roll i nyhetsförmedlingen vid ett Contra-möte. Han menade att TV:s beroende av bilder i sig är ett problem för den som vill uppnå rimlig balans.

Bilder som etsar sig in i minnet

Vi minns de bilder som har gjort starkt intryck mycket länge. De formar vår världsbild. Men den nya generationen har inte upplevt samma bild lika direkt, och deras världsbild blir därför en annan.

Jag träffade en svensk skolklass på tåget från Berlin en gång. De var kritiska mot mina och mina kollegors insatser i Barnjournalen. De hade besökt Berlin och det var första gången de hade hört talas om Berlin-muren. Varför hade vi inte på TV berättat om den som var så central i Berlin? Den blev en chock för skolungdomarna, fast den för oss som är lite äldre är en djupt inpräntad symbol för skillnaden mellan demokrati och diktatur och ett belägg för att förtrycket finns så nära oss.

Vi som är lite äldre kommer alltid att minnas bilderna på människor som hoppade ur fönstren vid Bernauer StraÙe och på "folkpoliserna" som sprang till friheten genom taggtrådshindren. Men tar vi ansvaret att förmedla den grundläggande kunskapen och känslan till dagens ungdom?

Och hur behandlar vi det som sker idag i Öst och Väst? När debatten om det s k "yrkesförbudet" pågick som mest fick vi naturligtvis en negativ bild av vad som hände i Västtyskland. Men yrkesförbudet i Västtyskland var ju ett undantag, som borde kritiserats. I Östtyskland var det en regel, som därför inte alls utsattes för någon kritik!

Vad får vi veta om Mellanöstern?

Jag ska ge ytterligare ett exempel på hur obalanserad nyhetsbevakning påverkar vår verklighetsuppfattning. Samma dag meddelades dels att de israeliska bosättningarna på västbanken skulle öka från 25 till 100, dels att Johnson-koncernen lämnade en offert på ett hamnbygge vid Tallinn. När det gäller de israeliska bosättningarna på Västbanken rör det sig fortfarande om mindre än 10% av Västbankens befolkning. Men hamnbygget i Estland väntas innebära en invandring på mellan 200.000 och 250.000 ryssar, vilket skulle medföra att den ryska andelen av befolkningen i Tallinn skulle nå 65%. Den estniska motståndsrörelsen värdjade till de svenska och finska företagen att inte medverka i utbyggnaden av hamnen. Som ju dessutom skulle öka Sovjets marina kapacitet för operationer mot exempelvis Sverige.

Det blev stor uppståndelse kring det som

Forts på nästa sida

hände i Israel, medan det som hände i Estland knappt uppmärksammades. Och när jag i slutet på förra året i riksdagen frågade utrikesministern om saken kände han inte ens till de estniska protesterna.

Exemplet visar på ett åskådligt sätt hur vi i media straffar öppna samhällen och auktoritära diktaturer, genom att det är lättare att bevaka dem. Medan vi låter totalitära diktaturer komma undan den hårda kritiken.

Andres Küng frågade hur många i publiken som visste vad Hama var. Bara några få händer sträcktes upp. Hama, Syriens näst största stad, var våren 1982 högborg för den religiösa oppositionen mot Syriens president Assad. Staden stängdes av från omvärlden och regimen genomförde en massaker i vilken uppskattningsvis 20.000 människor mördades. President Assad lyckades genom sina åtgärder stoppa alla journalister från att bevaka händelsen. Först i efterhand har information sipprat ut som resulterat i blygsamma notiser långt in i tidningarna.

När frågan ställdes om vilka som kände till Sabra och Shatila blev responsen en helt annan hos publiken. Alla kände till de namnen. Där med Israel lierade libanesiska styrkor hade förbrutit sig mot de palestinska flyktingarnas rättigheter och ett stort antal mördats. Hur fruktansvärd massakern i Sabra och Shatila än må ha varit så kan alla vara överens om att den när det gäller antalet offer var en bråkdel av vad som hände i Hama några tiotal mil därifrån. Men ändå är det Sabra och Shatila som är kända. För dit släpptes TV-kamerorna in. Där kunde kritik framföras och där kunde utredningar göras.

Visst är det riktigt att Sabra och Shatila uppmärksammas och att de ansvariga för vad som hände där får stå till svars för det. Men spelar vi inte med för mycket på de totalitära diktaturens villkor när händelser som de i Hama helt försvinner.

TV:s möjligheter små

Sammanfattningsvis var det en dystert bild av TV:s möjligheter att ge en rättvisande bild av vad som händer i världen. TV är beroende av bilder, och bilder kan man bara ta mer eller mindre på myndigheternas villkor. Men det är fel att acceptera att det skall förhålla sig på det sättet.

Vad kan göras? För det första får obalansen inte innebära att TV inskränker på den kritiska bevakningen av missförhållanden i de öppna samhällena. Det är en nödvändig kritik som skall fortsätta. Men TV får inte skildra de slutna samhällena enbart genom "godkända" reportage — i praktiken propagandafilmer. Då hamnar vi i en situation där vi bara får se gott om de länder där det mesta är ont, och ont om de länder där det mesta är gott. TV får inte följa minsta motståndets lag på det sättet.

Bilder som den här formar vår världs-uppfattning. När vi ser dagsaktuella bilder som praktiskt åskådliggör förtrycket sätter det långvariga spår i vårt tänkande. Bilden visar en 77-årig kvinna som hoppar ur ett fönster på Bernauer Strasse i Öst-Berlin. Gatan ligger i Väst och nedanför står brandmän med ett brandsegel. Vakter bryter sig in i kvinnans lägenhet för att mura igen fönstret. Hon hoppar, men östtyskarna får tag i hennes armar. Efter en stunds dragkamp slutar historien lyckligt, kvinnan kommer oskadd ner i brandseglet. Dagens ungdom som inte själva sett bilderna på TV kanske inte ens känner till Berlin-murens existens.

Svenska journalister kan naturligtvis inte lustas för censuren i exempelvis Sovjetunionen. Men de kan välja att inte spela med. Varför inte bevaka vad som händer med det som anses vara det minst TV-mässiga som finns — en svart ruta. Och berätta ärligt att det inte finns möjligheter att filma vad som händer i diktaturerna. Det kunde vara ett bidrag till att skapa balans i nyhetsutbudet så att vi kan lita på TV.

En man i publiken menade att beskrivningen av "minsta motståndet" som urvalsnorm knappast stämde när det gällde Grenada. När det var svårt att få fram material sades mycket, men när det blev lätt försvann Grenada från TV-skärmarna. Samtidigt som det blev uppenbart att invasionen hade befolkningens stöd.

Andres Küng replikerade att det i Grenadafallet var fråga om det öppna samhället som försökte blockera informationen. Undantaget som bekräftar regeln. Den blockeringen var mycket framgångsrik. President Reagan hanterade frågan som man skulle ha gjort i ett slutet samhälle. Och han lyckades bra med det. Kritiken uteblev i stort sett.

Det går väl också att konstatera att förhållandet att amerikanerna hälsades som befriare inte stämde med de flesta journalisternas önskemål och förutfattade meningar. Därför låg det nära till hands att inte säga så mycket om Grenada när det blev uppenbart.

Några uttalade kommunister finns dock knappast på Rapports och Aktuells redaktioner. Journalisterna där är nästan alla oförvitliga demokrater, flertalet kanske någonstans mitt emellan socialdemokraterna och folkpartiet i sin politiska inställning. På vissa andra redaktioner ser det däremot helt annorlunda ut. TV2:s samhällsredaktion är väl det mest kända exemplet på kommunistiskt inflytande.

Bristande civilkurage

Annars lever vi dessvärre i ett land där alltför många saknar civilkurage. Och vi orkar bara med en fråga i taget. Och då blir det bara en åsikt som blir gångbar. Vi är alltför homogena och vi törs inte avvika. Se bara hur den FNL-vänliga opinionen dominerade scenen under 1970-talet.

På en punkt tycker jag mig ha sett en bättring och vidgning av perspektivet. Och det gäller Baltikum. Trots att TV inte släpps in så har det skett något av ett genombrott i svensk opinion. Det har varit svårt och suttit långt inne, men det har trots allt skett.

Sedan Sverige var först att erkänna den sovjetiska ockupationen efter Nazi-Tyskland, och fortfarande är det enda landet i Väst som erkänner ockupationen, har det funnits någon form av dåligt samvete i den baltiska frågan. Och sedan guerillamotståndet krossades har situationen kanske sett alltför hopplös ut. Notera förresten att det *enligt sovjetiska uppgifter* fanns 40.000 guerilla-

Ytterligare en klassisk bild som påverkar vår syn på Öst och Väst. En "folkpolis" från Öst-Berlin griper tillfället och hoppar över taggtrådshindren till friheten i Väst. Innan muren reser sig också här.

kämpar bara i Litauen 1946, vilket kan jämföras med dagens 8.000-10.000 i El Salvador.

Informationen om Baltikum blev blockerad under många år, men idag når den fram bättre. Men det är långt kvar till folkpartiledaren Bengt Westerbergs uttalande på den

estniska nationaldagen att den nordiska solidariteten också borde omfatta de baltiska länderna.

När trycket var som hårdast från FNL-opinionen var det väl naturligt att en del lät sig luras. Heder åt dem som stod emot trycket! Samma sak med opinionen mot shahen i

Iran. Många trodde att ayatollahns maktövertagande skulle innebära en förbättring. Men bör vi inte lära oss något av dessa händelser, och vad som hänt med sandinisterna i Nicaragua.

Obalansen i nyhetsbevakningen får vi nog leva med framöver. Det är trevligare att ta in på Hilton eller Intercontinental i San Salvador för att rapportera om guerrillakriget där än att ge sig ut med tält i Afghanistans ogästvänliga bergstrakter. Och cheferna på TV kan inte gärna tvinga ut sina reportrar på direkt livsfarliga reportage, som det i Afghanistan.

Det går enkelt och riskfritt att resa till Sydkorea för att göra reportage om det förtryck som finns där. Men det mycket hårdare förtrycket i Nordkorea går inte att skildra. Det är lite av dilemmat idag.

Men även de duktiga reportrar som finns inom Sveriges Radio hindras ju från att göra de reportage de borde få göra. Inte minst gäller det naturligtvis personer som Olle Stenholm och Bengt Göransson som numer är portförbudna i Östeuropa.

Andra vågar idag inte säga vad de upplever inom företaget — de är tystade av sitt anställningsavtal, som säger att anställda inte får sprida uppgifter om interna förhållanden inom Sveriges Radio, som kan skada allmänhetens förtroende för företaget. Det finns fler som har både det ena och det andra att säga, och som kanske kommer att säga det den gången de lämnar monopolföretaget.

RANDALL K. HYLKEMA

Reprinted with permission from Reason magazine. Copyright 1984 by the Reason Foundation, Box 40105, Santa Barbara, CA 93103, USA. \$19.50/år.

rudebarbs

Det finns inget alternativ röd eller död, ty att vara röd är även att vara död

Nobelpristagaren Alexander Solzjenitsyn framträdde under förra året vid en presskonferens i London. Contra kan här återge en sammanställning av vad som sades vid den presskonferensen. Frågorna kommer från olika journalister. Och de behandlar därför olika ämnen. Eftersom det har gått en tid sedan presskonferensen kan en del svar vara något inaktuella, men vi återger ändå presskonferensen i sin helhet.

Kan ni kommentera situationen i Polen, ser ni något hopp för folket, ett hopp om en framtida organisation av folket i opposition mot regeringen?

— Jag har redan vid två-tre tillfällen talat offentligt om händelserna i Polen. Jag tror att mitt brinnande stöd för Solidaritet är bekant. Då man (1982) nekade att tilldela Nobels fredspris åt Lech Walesa, så tog jag det som en personlig sorg, och som en stor skam för Nobels fredskommitté. De föredrog vid detta tillfälle att ge priset åt två personer, vilka, trots att de hela sitt liv talat mot kärnvapen, inte skrotat en enda bomb. Men det som Lech Walesa gjorde, ändrade historien — inte bara Polens eller Europas, utan hela 20:e århundradets. I min artikel i *L'Express* om undantagstillståndet i Polen, påvisade jag att man i vilket europeiskt land som helst kan finna tillräckligt många människor som är redo att understödja en bödelsregim. I Polen skedde det genom inre krafter. Jag är inte så välunderrättad om tillstånd och stämningar inom olika polska kretsar för att ge er en exakt prognos om vart händelserna är på väg, hur påvens besök kommer att inverka, vilken ståndpunkt polska kyrkan kommer att inta — en fastare eller mjukare. Men jag skulle vilja säga, att betydelsen av de polska händelserna sträcker sig långt utanför landets gränser. Här finns två sidor. Å ena sidan har händelserna i Polen visat oss vilken omfattning folkets självfrigörelse kan få. Men å andra sidan: i det stora intresset och den upprördhet man i Väst mottog de polska händelserna med fanns tyvärr inte endast en djup medkänsla

för Solidaritet utan även en lugnande förhoppning, om att på något sätt kommer Öst att befria sig själv, att det kan undvara ansträngningar från Väst, och att Öst sedan kommer att befria Väst från hotet. Då något börjar hända i Osteuropa eller Sovjet, så börjar Väst, istället för att omedelbart mobilisera alla krafter till stöd att intala sig till lugn, i tro att hotet avlägsnas av andra.

I Templeton-talet talade ni kraftfullt om ateismen i Ryssland. Skulle ni kunna berätta vilka händelser i ert personliga liv som vände er från ateism till ortodoxi?

— Jag är uppfostrad i den kristna ortodoxa tron. Mitt allra första minne i livet är då de vuxna lyfter upp mig i kyrkan under gudstjänsten, för att jag skall se hur några tjeckister går genom den fyllda kyrkan i sina spetsiga mössor — utan att ta av sig dem, som man bör i kyrkan — till altaret och börjar plocka bort heliga föremål. Detta var mitt första minne, jag började livet med det. Under ungdomen upplevde jag flera förföljelser i samband med gudstro. Då mamma förde mig till kyrkan, så följde skolbarnen efter oss, anförda av komsomolare, och efteråt ordnade man ett domstolsmöte, och dömde mig för detta. Tills jag var ungefär 15 år levde jag som en övertygad ortodox och fiende till ateism och kommunism. Därefter, som en följd av undervisningen i den sovjetiska skolan, huvudsakligen under påverkan av filosofiska verk, som vi läste, upplevde jag en gradvis neddämpning av den kyrkliga troheten/tillgivenheten. Kyrkorna var i allmänhet stängda, och som det tycktes — för alltid. Under några studentår kan jag

säga att jag räknade mig som marxist. I botten fanns emellertid alltid en tro, som byggts upp i barndomen. Jag blev upprörd då man under kriget plötsligt lät kyrkan återuppstå, då man i filmerna visade prästerna som patrioter och inte som karikatyrer... Efteråt fick vi veta att allt detta var komedi, och att Stalin lät den ortodoxa tron återvända endast för att bättre kunna mobilisera för landets försvar. Från kriget hamnade jag i läger, åtta år där ledde till grundlig eftertanke, till möten med troende människor, till olika diskussioner. Därefter genomlevde jag en dödlig sjukdom i lägret, och inför den återuppstod min ortodoxa tro helt och fullt. Då jag efter lägret tvingades undervisa i skolan, så undgick jag lyckligtvis, genom att jag undervisade i matematik, att ta ställning i religiösa frågor, annars hade jag inte kunnat undervisa. Jag kände ortodoxa människor som tidigare var litteraturlärare och aldrig kunnat återvända till denna syssla, eftersom man ständigt måste förtala religionen. Denna min återkomst till religionen beskrev jag i del fyra av Gulagarkipelagen.

Jag har hört att ni var ett offer för Jurij Andropov, då han stod i spetsen för KGB. Men idag, då han tagit högsta makten, vilken är ert personliga reaktion till denna utnämning, och anser ni att den sovjetiska politiken kommer att förändras p g r a detta?

— Vet ni, jag har aldrig räknat mig som personligt offer för Andropov. Som jag beskrivit i Gulagarkipelagen, så slog Rjumin och Berija fångarna med knölpåkar — då kan man tala om ett personligt offer... vad gäller avlösningen i Sovjetledningen, så var det inget i Väst som förvånade mig mera, t o m roade, än det faktum att hundratals — inte tiotals — utan hundratals professorer, hundratals journalister diskuterade detta: vem kommer till makten, vad kommer att ändras som en följd av detta, blir det hökar eller duvor där i Kreml? Detta visar att t o m de som anser sovjetologi vara sin specialitet

Nobelpristagaren Alexander Solzjenitsyn kommenterar här bl a diskussionen om kärnvapnen. Han menar att den diskussionen är en kombination av sunt förnuft, desinformation och sovjetisk manipulation.

förstår väldigt lite om den sovjetiska ledningen. Sovjetledningen har till sina väsentliga huvuddrag inte förändrats sedan 1918. En ändring i Kreml kan knappast ge något väsentligt, emedan en kommunist ersätts med en annan. Vi hade ett paradoxalt fall i Krasitjev. På grund av några psykologiska egenheter lösgjorde han sig stundtals från de marxistiska dogmernas tryck och tog då några steg mot större frihet, av vilka det viktigaste var massamnestin från de stalinistiska lägren. Men då han försökte minska armén något, och 1964 måhända hyste vissa avsikter att börja en nedrustning, så plockades han, typiskt nog, bort efter några månader. Det kan inte finnas en avvikelse från det kommunistiska systemet. Denna så kallade befrielse Krasitjev släppte dessutom lös de brutalaste religionsförhållandena efter Lenin. Förändringar i den sovjetiska ledningen kan äga rum endast om nya människor, fria från den kommunistiska dogmen, kommer till makten, och jag råder er att inte spela tid på analys av alla ommöbleringar i politbyrån.

Kärnvapenrustningen

Då Andropov kom till makten försigick ett livligt meningsutbyte om bägge sidors kapprustning, och under de senaste ett till två åren har nedrustningsrörelsen vuxit kraftigt. Vad skulle ni säga ungdomen och kvinnorna om kärnvapenedrustning?

— Detta problem är komplicerat och har många aspekter. Ett avståndstagande från kärnvapen är naturligt för varje människa. Själv anser jag att näst efter kemiska stridsgaser och bakteriologiska vapen det inte har funnits något skamligare än kärnvapen. Men vi måste även hålla i minnet hur

kärnvapnen kom till. De uppfanns först i Väst, och släpptes i väg av ett land, som var segerrikt även utan kärnvapen. För att inte förlora soldater i slutet av kriget mot Japan, dödade de 150.000 civila. Detta val var redan i sig självt hemskt. Jag anser att ett avståndstagande från kärnvapen, t o m än häftigare än det som äger rum idag, borde ha framkommit i den allmänna opinionen och hos unga människor i Väst, som haft yttrandefrihet i 40 år innan dagens datum. Men den allmänna opinionen greps av idén om kärnvapenparaplyet, och ungdomen — den tidens ungdom, idag är den redan gammal — ansåg sig vara mycket skyddad och levde lugnt under atomparaplyet. Denna 40-talsidé, att det är tillåtet att använda kärnvapen, var omoralisk. Det var också kortsynt att antaga att endast Väst skulle komma att besitta kärnvapen. På 40-talet skulle ingen ha trott, att det kommer en tid, då Sovjet skulle besitta än kraftigare kärnvapen. Visst hade man på den tiden den mycket sansade Baruch-planen. Hade man då lyckats etablera en universell, stark kontroll över kärnvapnen, så skulle mänskligheten verkligen ha undkommit denna fara, men man bör säga, att Baruch-planen var orealistisk i Stalins närvaro i allmänhet och med kommunistisk regering. Det var helt naivt och orealistiskt att tro att Sovjet inte skulle börja tävla på kärnvapenområdet. Detta är den första aspekten jag vill belysa.

Den andra aspekten. Den nuvarande rörelsen för ensidig nedrustning av Västs kärnvapen är endast ett enstaka exempel på den allmänna sinnesförvirringen i Väst. Under full informationsfrihet, full yttrandefrihet, har det skapats en sådan ridå av lögn, att majoriteten av befolkningen i Väst uppvisar en katastrofal oförståelse för

sakernas verkliga tillstånd i världen. Detta framträder inte bara i antikärnvapenrörelsen. Vi i Öst lever med förbundna ögon, och då är det förstaeligt att vi inte ser det som händer. Men Väst, för vilket allt är öppet, lever också med förbundna ögon. . . Denna blindhet framträder naturligtvis mest hos ungdomen hos vilken livserfarenheten ofta ersätts med hopradsade idéer. Den har ännu inte haft tid att skaffa sig erfarenheter under långvariga livsprövningar. Den har däremot blivit uppfostrad i en fria skola, de läser i en fria press. Hur har de då blivit så okunniga, vad är det för en sorts generation? Der saknar kriterier för att skilja på ont eller gott. Ungdomen i Väst förstår över huvud taget inte vad kommunism är för något. Man har duperat deras medvetande. De tänker inte ens på den enklaste frågan, varför rösterna från Sovjet protesterar mot Västs kärnvapen och inte mot sina egna? De ser inte att alla de röster i Sovjet som tillåts komma till tals är emot Västs vapen. Ställ frågan till de unga: ni protesterar mot kärnvapen, men är inte beredda att försvara ert land mot dem? Nej, det är de inte. De är i allmänhet inte alls beredda att slåss, de vill ge sig. De trodde på Bertrand Russel, han övertygade dem om att det är bättre att vara röd än död. Jag måste dock säga att Bertrand Russel där såg ett alternativ som inte finns. Alternativet "röd eller död" existerar inte, eftersom att vara röd innebär att gradvis dö. Det är som att kasta kräftor i kokande vatten, och dessa blir gradvis rödare. Under kommunismen så dör vissa genast, medan andra dör så småningom. Sålunda finns inte detta alternativ.

Den tredje aspekten. Deltar sovjetiska myndigheter och pengar i organiserandet av dessa demonstrationer? Efter att ha ägnat ett liv åt studiet av kommunismen i Sovjet, så behöver jag för egen del inte ens bevis. Jag behöver inte ens höra att man i Danmark avslöjat en journalist, som skickade sovjetiska pengar till dessa demonstrationer. Då Lenin dök upp i Ryssland i april 1917, så strömmade genast tyska pengar till honom via olika sinnrika kanaler — och kommunisterna gjorde hela övergången från februari- till oktoberrevolutionen med pengar. Inte ett enda socialistiskt parti kunde ge ut tidningar i långt när så stora upplagor som kommunisterna. Jag har tillförlitliga bevis för hur Lenin och Trotskij organiserade utbetalningar till deltagare i demonstrationer i Petrograd, 1917 samlade man en demonstration så här: i fabriken, i olika kvarter sade man: om du går ut tillsammans med oss, och skriker, så får du 5 rubel när dagen är slut. Stalin manipulerade just en sådan "fredsrörelse" i Väst åren 1948-1949, då han ännu inte hade riktiga kärnvapen. På samma sätt betalade man pengar till demonstranter, eller ordnade mycket förmånliga villkor för dem, som åkte till kongresser. Jag vill dock inte påstå att alla människor var samvetslösa eller köpta.

Forts på sid 9

Frihetskampen i Angola:

Moskvas vänner inträngda i hörnet

I Angola har den antikommunistiska UNITA-guerillan skaffat sig en allt starkare position. Om dess verksamhet får vi läsa föga i den svenska pressen. Det är därför som vi med särskilt intresse publicerar Peter Hornungs skildring från sitt senaste besök i Angola, där han bl a fick träffa UNITA-ledaren Jonas Savimbi.

Det första man ser är en besvikelse. En tre meter hög banvall av makadam reser sig. Ovanpå den sönderrostade järnvägsspår. Nere i savanngräset ligger några utbrända lokomotiv och vagnar. Det är den legendariska Benguela-järnvägen, det som en gång var Angolas pulsåder.

Överste Kamgumbe, UNITA:s frontavsnittschef berättar: "Sedan 1975 går det inga tåg här. Ännu för två år sedan fanns två östtyska ingenjörsbataljoner ständigt här. De reparerade sprängda broar och järnvägssträckor. Men på mindre än 24 timmar var järnvägen återigen sprängd på tre eller fyra ställen. Uppenbarligen resignerade regimen i Luanda. Man insåg väl att man inte ens med en teknologiskt välutrustad europeisk ingenjörstyrka förmådde göra något mot guerillan i terrängen".

Det tog mig nästan 50 timmar att ta mig till överste Kamgumbe. Efter starten från en afrikansk huvudstad passerade vi gränsen till Angola, efter gränsen la kaptenen om kursen godtyckligt många gånger. Han meddelade över högtalaranläggningen: "Det är en ren försiktighetsåtgärd. Vi flyger just över Luso. Där finns två divisioner MiG-17 och MiG-19 som kubanerna har stationerat där. Men sedan UNITA placerat en ganska ansevärd mängd SAM-7-robotar i närheten flyger planen knappast längre."

Planet landade på en bana mellan Luso och Serpa Pinto. "Flygplatschefen" var major och bjöd in mig i flygplatsbyggnaden. En lång gång förde ner i ett underjordiskt rum. Där väntade redan UNITA:s ledare dr Jonathan Savimbi i fältuniform med den gröna baskern med tre generalstjärnor. "Det är naturligtvis inte som på flygplatsen i Frankfurt" skrattade han. "Men vi har en bar". Adjutanter serverade gin och tonic, campari och soda, öl och torrt rödvin utan etikett på flaskan. Antagligen var det sydafrikanskt vin. Savimbi sa uppmanande: "Drick lugnt lite till. Du har tio hårda dagar framför Dig." Hans varning var riktig.

Stigarna i södra och mellersta Angola är sandiga. Land Rovern kränger som ett skepp

i orolig sjö. Först passerade vi en gulaktig, blåsig och het savann utan vatten. Sedan blev det åter grönt. Marken blir lägre och vattensjuk. Innan solen går upp känns morgonen som en stor mörk svamp. Träd och kullar ser ut som om de vore figursågade, halvt försvunna.

Land Roverns chaufför skulle kunna ställa upp i vilket rally som helst. Också på de besvärligaste ställena kör han 70 km/h.

Högkvarteret

I en tät skog hade överste Kamgumbe byggt sitt högkvarter. Det är fyllt med dofter och luften dallrar. Apor med lurviga öron hoppar med små skrik från träd till träd. Gröna papegojor flyger vislande förbi. Ibland kan man få syn på en kakadua, med sina praktfulla stjärtfjädrar. Nere vid ett vattenhål står en hjord elefanter.

Överste Kamgumbe struntar i det exotiska sceneriet. I sitt högkvarter studerar han radiomeddelanden. Han läser radiomeddelanden och mäter tillsammans med sina medhjälpare upp avstånd. Sedan elva år är han ansluten till UNITA, en undersåttig militär med orörligt ansiktsuttryck. Han säger sällan ett ord.

Hans uppgift är att inta det lilla samhället Munga direkt vid Benguela-järnvägen. Det är UNITA-ledaren Savimbis födelseort. Hans far var stins där. Tillsammans med en stöttrupp leder överste Kamgumbe oss innan det afrikanska mörkrets plötsliga inbrott till en plats helt nära Munga. Det är en liten landsortsstad. Man kan se två kyrkor och huvudgatan med en räckta restauranger, som alla är igenbomnade. Det är inte många människor i staden.

Över en månad hade civilklädda medlemmar i UNITA-guerillan samlat upplysningar. På stadskartan finns varje skyttevärm, tillfarten till den lilla landningsbanan och placeringen av kasernerna med kubaner, officerarnas privata bostäder och artilleripjäserna. Vid midnatt går överste Kamgumbe in en gång igenom de sista detaljerna.

Anmarschen börjar med tre jägarbataljoner och 27 stalinorglar med nästan 80 pipor.

Klockan 04.50. Natten blir dag. Stalinorglarna börjar beskjutningen. Orange flammor lyser upp vid eldgivningen. Fem minuter senare marscherar UNITA-bataljonerna framåt. Kubanerna gör motstånd bara en kort stund. 42 tas tillfånga, resten lyckas fly. Utan ett spår av självgodhet säger överste Kamgumbe: "Vi behövde precis 14 minuter och 9 sekunder".

Ännu för tre år sedan hade UNITA-ledaren Savimbi sitt högkvarter i en gräshydd. Idag har han en med lera byggd underjordisk bunker i Jamba. Koncentrerat beskriver han den militära situationen: "MPLA och kubanerna håller inte längre en enda postering vid gränsen mot Namibia. Vi har också erövrat deras ställningar längs gränsen mot Zambia. Erövringen av Munga var viktig. Nu har vi en stad som ligger direkt vid Benguela-järnvägen."

Huvudstaden belägrad fästning

"Och vad som är ännu viktigare: Reguljära bataljoner har tagit sig fram till ett avstånd på 40 km från huvudstaden Luanda. Tidigare var Benguela-järnvägen i praktiken nordgränsen för vårt inflytande. Nu kan våra styrkor genomföra betydelsefulla operationer mycket längre norrut. Carmona, kaffehuvudstaden, är omringad av våra styrkor. Staden kan bara försörjas från luften, med stora svårigheter. Vi tog hela kaffeskörden från kommunisterna och sålde den till bra pris på världsmarknaden.

"En del av våra kommandogrupper när t o m fram till nordgränsen mot Zaïre. Det är naturligtvis där inte fråga om något befriat område. Men med varierande styrka breder vi ut vårt inflytande över praktiskt taget hela Angola. Luanda har förvandlats till en kommunisternas belägrade fästning. En sak vill jag understryka. Våra vapensystem får vi fortfarande från motståndaren. Men vi får mer civila förnödenheter. Där har det skett en klar förändring. Valet av Ronald Reagan innebär en tydlig vändpunkt. Som

Befrielseörelsen UNITA har tagit kontrollen över allt större delar av Angola. Och samhället - liksom militären - i de befriade delarna av Angola organiseras allt bättre.

jag sa, vapen får vi inte från USA, men politiskt och psykologiskt stöd. Och det är viktigt för oss, att Västs supermakt åter öppet ger oss sitt stöd."

Savimbi känner inte till den tyske geografen Karl Haushofer. Men han tänker geopolitiskt. "Jag tror inte att jag överdriver om jag säger att Angola har en nyckelställning i södra Afrika. Sydafrika är naturligtvis en stark militär- och ekonomisk makt. Men grunden är osäker. Zambia står inför konkurs, och inbördeskrig hotar. Regimen i Mozambique saknar all stabilitet."

Savimbi gör en realistisk analys för Angola: "Kubanerna tappar alltmer intresset. Kriget

har med tiden blivit impopulärt. Sovjet levererar vapen. Men man aktar sig för att ge sig direkt in i striderna. Det räcker med Afghanistan. Förut gick dock östtyska nationella folkarmén till käck offensiv, men de har nu i praktiken nästan försvunnit från krigsskådeplatsen."

Savimbi ser ett positivt nytänkande hos amerikanska och europeiska politiska ledare: "Visserligen var det i sista ögonblicket som man insåg vad det skulle betyda för Väst om Moskva behärskade Afrika från Angola till Etiopien. Då skulle de viktigaste sjöfartslederna hotas." Savimbi kritiserar också försiktigt Reagans Afrika-politik: "Ameri-

kanerna försöker föra en dialog med regimen i Luanda. Det är meningslöst. Nyckeln till fred i Angola finns i Moskva."

Fyra dagar efter slaget vid Munga ordnas en militärparad med de tre kommandobataljonerna på exercisfältet i Jamba. Soldaterna bär röda baskrar. De gulaktiga uniformerna är oklanderligt pressade. Det är ingen odisciplinerad djungestyrka. Exercis och precision påminner om franska främlingslegionen. Dammet virvlar upp när trupperna defilerar förbi UNITA-chefen som höjer sin elfenbensstav som segerhälsning.

Peter Hornung

Forts från sid 7

En likadan situation med samma slags sovjetiska deltagande finns i dagens europeiska demonstrationer. Samma grad av okunnighet hos deltagarna.

För att sammanfatta svaret på er fråga: dagens antikärnvapendemonstrationer i Europa är en förening av 1) sunt förnuft för den mänskliga naturen, 2) desinformation av det västerländska samhället, i synnerhet ungdomen, och 3) utmärkt sovjetisk organisation.

I vilken utsträckning pågår en ideologisk kamp mellan marxism och kristendom? Vilken roll kommer påvens besök i Polen att spela? Kommer den att påverka befolkningen i Sovjetunionen.

— Jag måste säga att jag inte kan se en annan kraft i världen, som skulle stå så starkt emot marxismen redan idag, som kristendomen. Även om marxismen lyckas erövra hela den fysiska världen, kommer den aldrig att lyckas besegra kristendomen. Detta ser ni redan av erfarenheterna i Ryssland, där marxismen på 65 år inte lyckats besegra kristendomen fastän den förintade den ryska kyrkan med osedvanligt våld. Den

poliska kyrkan har befunnit sig 35 år under kommunismen, och av en rad diplomatiska skäl förtryckte man den inte alltför mycket under lång tid, förintade den inte. Det är inte av en slump som den andliga styrkan i det polska motståndet visade sig vara just kyrkan. Västliga socialister försökte länge själv göra anspråk på Solidaritet, påstod att det var deras socialistiska arbetarrörelse. Ingalunda. Solidaritet är inte socialistiskt. Solidaritet står på kristen grund. Under det senaste seklet finns det flera exempel på hur socialister och kommunister har försökt framställa sina rörelser som varianter på kristendom. I själva verket är kristendom och socialism — för att inte tala om kommunism — oförenliga, i realiteten motsatta ideologier.

Vad anser ni att västliga radiosändare kan göra för att förbättra sändningarna till Östeuropa och Sovjetunionen?

— Förändra de principiella utgångsriktiven, vilka inte bestäms på själva radiostationerna, utan av de institutioner som styr er. Denna fråga är av utomordentligt stor betydelse. Idag är alla västliga radiostationer som sländer på ryska eller andra sovjetiska språk, fjättrade av sina respektive regeringars föreställning

att man bör ha möjligast goda relationer med den sovjetiska regeringen, så länge de har makt att sprida död och undergång över oss. Det är på gränsen till komiskt: dessa radiostationer har instruktioner att inte säga något negativt om Lenin — detta, menar man, kommer att sära människor i Sovjet, och dessa kommer då att bli fientliga och skeptiska till de västliga utsändningarna. Hos oss skrattar alla, till sista man, åt Lenin och står inte ut med honom, men regeringarna i Väst är rädda för att säga något kritiskt om honom och än mer hans epok. Det hotade Väst, som befinner sig i en om inte katastrofal situation, så näst intill, detta Väst har kraftfulla bundsförvanter som det inte använder sig av — folket i Sovjet och Kina. Radioutsändningarna, hela politiken, hela handlingsättet måste skötas så att man räcker en hand åt de förtryckta folken och säger — vi förstår, ni är med oss, och vi är med er. Och strunta i, om Arbatov eller någon annan börjar skälla med anledning av detta. Om Väst finner modet att göra detta, kommer det att hjälpa sig självt, de kommer att låta de förtryckta folken förstå, att Väst inte är deras fiende, utan vän. Radioutsändningarna till Sovjetunionen

Forts på sid 12

SOV GOTT

SVENSKA FOLK!

Ingen fara?

DE FRÄMMANDE UBÅTARNA I VÅRA SKÄNGÅRDAR vill inte störa Dig. Tvärtom gör de allt för att genomföra sina krigsberedelser så diskret som möjligt för att ej oroa. Och skulle någon till äventyrs stöva dem så sätter de igång med en oväntad korrageringslek och manipulation av våra försvarsordningar med syfte att trötta ut kustbevakare och opinion så att besöken så småningom blir oönskade rutinhändelser. Men vill Du skall glömmas! Men vill Du det? Finns Du Dig i SUPERMAKTENS ÖPPHÖRLIGA KRÄNKNINGAR av vårt land och förakt för vår

neutralitet. Accepterar Du att vår brist på bekämpningsmedel på detta sätt ställa i öppen dager med risk för att förtroendet för vårt försvar kan börja svikta? ELLER VILL DU INSTÄMMA I PER EDVIN SKÖLDG MANING under det ädelsliga året 1940 »Alla sätta vi värde på detta land, alla vilja vi försvära detta »Missriktan får icke locka oss att venvärda vårt försvar.» För vår del är neutralitetspolitik icke möjlig utan flotax. VILL DU I DENNA ANDA vara med och värna om Sveriges oberoende och frihet. LÄMNA DÅ ETT BIDRAG — stort eller litet

till vår marins försummade ubåtsjakt. DU KAN GÖRA DET genom att stötta GÅSEFJÄRDSINSAMLINGEN startad av försvarsvänner i Småland till förmån för vår ubåtsjakt och som en folklig manifestation av vår vilja att hålla angräpar borta från vårt land. SÄND DITT BIDRAG till Svenska Handelsbankens kontor för nationalsamlingen: Postgiro 5790-1 eller bankgiro 887 8015. Märk talongen »Gåsefjärderna» För information kontakta N. A. Arvidsson 0474/154 46. Åseda.

Beställ denna annons som affisch i A1-format (motsvarar 8 A4) genom att sända in 10:- till Cont.ra.

I anslutning till ett möte med Internationella juristkommissionens svenska sektion demonstrerade personer som häktats utan att de delgetts misstanke om brott. De krävde upprättelse och att denna skamfläck för svenskt rättsväsende snarast tas bort. De prominenta juristerna var dock inte alltid införstådda med vad som pågår i Sverige. En för Contra okänd deltagare förklarade rakt på sak att han inte visste något om saken, men heller inte var det minsta intresserad.

BREV TILL CONTRA

Marinchefen om ubåtarna

Som svar på Per-Olof Eklunds mot marinen synnerligen kritiska insändare i förra numret av Contra har vi fått motta en sju sidor lång beskrivning av planerna för Sveriges ubåtsskydd från chefen för marinen. Tyvärr är skrivelsen alltför lång för att återge i sin helhet (den som är intresserad kan rekvirera den fullständiga texten från Contra). Vi skall här kortfattat referera vad som sägs.

Sveriges skydd mot ubåtar har försämrats under ett stort antal år. Men nu är man igång med att bygga upp ubåtsskyddet. Det kommer dock att ta tid. Och först i slutet av 1980-talet kommer resurserna att vara någorlunda tillfredsställande. I planerna ingår sex kustkorvetter, som skall fylla det tomrum på ubåtjaksområdet som jagar-

na har lämnat. Vidare ingår ubåtjaktshelikoptrar, patrullbåtar, nya torpeder och hydrofoner, minröjningsfartyg osv. Vidare planeras uppsättandet av sjöburna amfibiebataljoner. Övervakningen av skärgårdsområdena skall också förbättras.

Men "först i slutet av 80-talet kommer kraven på uthållig ubåtjakt liksom kraven på inloppsbevakning av prioriterade områden att vara tillgodosett. Möjligheterna att med kvalificerade enheter samtidigt ingripa inom flera områden kommer att vara begränsade under lång tid framöver".

Olof Palme i skolan

Under ett besök i Brogårdens gymnasium i Kristinehamn för kort tid sedan talade Olof Palme om för eleverna, att även om det krävs stort tålamod i förhandlingar med Sovjetunionen så håller Sovjet sina löften, när avtal till sist träffats. Tyvärr tycks O.P. ha talat mot bättre vetande, eftersom han bl.a. vid det nordiska statsministermötet i Helsingfors förra hösten av sin norske kollega gjorts uppmärksam på att Sovjet inte håller sina internationella avtal. Detta följdes upp av den norske tidningen Farmand som i sitt nr 36 av den 10 september 1983 räknar upp 25 internationella avtal, som Sovjet brutit mellan 1917 och 1968 genom invasion, annektering och mord. Och hela världen vet att Sovjet dagligen

och stundligen förbryter sig mot Helsingforsavtalet 1975 om de mänskliga rättigheterna. Alla vet också, att Sovjet några dagar efter att ha ingått vänskapsavtal med Afghanistan angrep detta land, där utrotningskriget ännu går vidare.

Det är i högsta grad förvånande att O.P. som motivering för sitt påstående om Sovjets pålitlighet åberopar anonyma, optimistiska amerikanska förhandlare istället för att hänvisa till den amerikanska senatskommitténs uttalande: "Sedan Sovjetunionen grundats har dess regering brutit sina löften gentemot så att säga varenda land, varmed de hade ett skriftligt avtal... Jag betvivlar allvarligt, om det i civilisationens historia har funnits någon nation, som kunnat prestera ett så hemskt resultat på så kort tid."

För människor med sunt förnuft är det omöjligt att förstå huru O.P. kan intaga en så överlättande attityd gentemot Sovjetunionens människofientliga politik. Ser O.P. möjligen sig själv som någon sorts "världsmedlare", därtill kallad av sin baltiska härstamning, som geografiskt sett möjligen vore en förklaring. Uppgiften saknar dock varje uns av trovärdighet eftersom de baltiska staterna efter vänskapsavtal svaldes som en munbit av Sovjet redan 1940. Och nu säger O.P. t o m på en presskonferens: "Det finns inga bevis för att en sovjetisk ubåt kränkt svenskt territorium". Han torde vara ensam om att ha glömt "Whisky"-ubåten vid Karlskrona och andra incidenter - slutsatsen är att O.P. och whisky inte går ihop, det tycks bli sura kväljningar för hela slanten. Med denna bakgrund vill O.P. nu gå till storms mot försurningen av Sveriges land och vatten - så vi får hoppas att han av all sin kraft blåser mot de öststatiska länderna (inkl Sovjet), vilka i stort sett saknar natur- och miljövård. *Per Wenander*

Olof Palme om ubåtarna

I samband med Olof Palmes starka uttalanden hösten 1983 att "nästa ubåt sänker vi", skickade Contra som uppmuntran ett märke av typen "Sänk den". Olof Palme har nu skrivit följande rader till Contra:

Huvudregeln vid ubåtjakter på svenskt inre vatten är att ubåten skall tvingas upp till ytan för identifiering. För att lösa den uppgiften har överbefälhavaren rätt att tillgripa den vapenmakt han anser nödvändig. Den som kränker svenskt vatten tar alltså en betydande risk.

Naturligtvis kan regeringen alltid beordra OB att sänka en främmande ubåt. Jag tror dock inte att den svenska politikens trovärdighet kräver en sänkt ubåt, dvs en kvantum blod. Det viktiga är nu att vi bygger upp vår kapacitet så att en kränkning av svenskt territorium blir så riskfyllt att man väljer att avstå. *Olof Palme*

I klartext alltså återigen fritt fram för ubåtarna. Palmes uttalande från oktober 1983 var inte att ta på allvar.

Forts från sid 9

sköts idag på ett sådant sätt att våra lyssnare i bästa fall förstår detta: de har det bra i Väst och de struntar i oss. I värsta fall förstår de oss så här: de hatar oss, de hatar vårt land och vår religion. Och detta är just vad den sovjetiska ledningen behöver: där ser ni, alla är emot oss, ni kan rädda er endast med vår hjälp. Jag påminner er om, att detta var även Hitlers metod. Hitler förklarade krig, inte mot kommunismen, utan mot det tyska folket, som inte hade något val: genom att slåss mot Hitler stärkte det sitt tyranni över sig självt.

UTLANDS-NYTT

Apartheid mot företagarna

Som vi tidigare berättat om i Contra är det i stor utsträckning företagarna som leder kampen mot apartheid i Sydafrika. Om man så vill kan man säga att det är snöda ekonomiska vinningsmotiv som ligger bakom företagarnas intresse av att slippa ifrån kostsamma restriktioner.

Många svarta driver också företag. Cirka 30.000 är droskägare. De skaffar sig allt större bilar och konkurrerar effektivt med de av vita ägda bussbolagen. Myndigheterna är inte sena att slå igen. Nyligen har man lagt fram ett förslag om att betrakta alla som transporterar minst fem personer som bussar, vilket kräver tillstånd, tidtabeller m m.

Droskägarna protesterar naturligtvis livligt mot detta tilltag. Liksom de stora bilföretagen (Nissan, Toyota, Volkswagen, Mitsubishi m fl). Dessa företag säljer minibussar för över 350 miljoner kronor om året till svarta droskägare. Företagen engagerar sig nu aktivt mot apartheids nya uttryck.

(The Economist, London)

Skjutordern avslöjad

Den kompletta texten på den stående ordern till östtyska gränsvakter har nu kommit till offentlighetens kännedom — i Väst. Det är "order om säkerheten vid västgränsen. DV 000464". Där heter det:

"Desertörer skall beskjutas direkt, dvs utan anrop eller varningsskott.

"Flyktingar som försöker undvika ett gripande skall efter ett varningsskott utsättas för verkanseld.

"Om en flykting redan befinner sig på västtyskt territorium och det inte finns några västtyska säkerhetsstyrkor i närheten, skall personen om omständigheterna så medger beskjutas och omgående återföras till öst.

"Om en flykting befinner sig omedelbart innan gränsen och det finns västtyska säkerhetsorgan i närheten, så skall personen skjutas och i anslutning till detta snarast föras bort, för att förhindra västtysk propaganda.

"På anställda inom Västtysklands säkerhetsorgan skall eld riktas så snart de överskridit gränsen till öst. Vederbörande skall skjutas ihjäl eller säras så att han inte mer kan återvända till Väst."

(Menschenrechte, Frankfurt)

Fri radio i Frankrike

Den franska regeringen släppte nyligen radion fri. Tidigare har det i Frankrike rått statligt monopol, något som socialisterna livligt kritiserade när de var i opposition. De menade att regeringen utnyttjade radiomonopolet till att på ett otillbörligt sätt driva politisk propaganda. Det gick t o m så långt att socialisterna startade egna illegala radiosändningar. Det är därför helt i konsekvens med tidigare politik från socialistpartiets sida som man släppt radion fri. Cirka 800 stationer har godkänts och fått frekvenser tilldelade. Än så länge är det inte tillåtet att finansiera radiostationerna med reklam, men det kan förväntas i ett senare skede.

(Reason, Santa Barbara)

De värsta byråkraterna

Enligt Sovjets motsvarighet till Statistiska Centralbyrån upprättas varje år 800 miljarder dokument i Sovjet, dvs ungefär 7.000 papper för var och en av de 114 miljoner yrkesverksamma. Den svenska byråkratin är trots allt bara en lätt viskning jämfört med detta.

(Zeit Bild, Bern)

Mineralvatten till fogden

Det norska högerorienterade Fremskrittspartiets ledare är alltid uppfinningsrik när det gäller att vinna rubrikmakarnas intresse. Nu senast har han förklarat att alla vill ju skattefuska om de har chansen, och att han gör det själv. När larmet blev högt förklarade han hur han skattefusade. Han tog inte upp de vin- och spritflaskor han kunde belönas med efter föredrag hos lokala föreningar inom Fremskrittspartiet, och vid något tillfälle hade han fått några hundralappar kontant som han inte heller deklarerat. En rad skattebyråkrater och stortingsledamöter uttryckte sin indignation, och kom också med långa förklaringar om vad som gällde vid mottagande av gåvor för tjänster som utförts. Carl I Hagen, som Fremskrittspartiets ledare heter, blev inte svaret skyldigt. Nästa gång han fick en whiskyflaska som arvode fick han även en flaska mineralvatten att dricka till. Han skickade prompt in mineralvattenflaskan till skattemyndigheterna med ett vänligt brev där han hoppades att skattemyndigheterna skulle vara nöjda med att man delade lika. En flaska till Hagen och en till fogden.

Populärt i östtysk TV

Marilyn Monroe, Jane Fonda, Burt Lancaster och Robert Redford har börjat invadera östtysk TV på bästa sändningstid, klockan 19.00. Detta för att hålla tittarna borta från de västtyska TV-nyheterna som kan ses av cirka 80% av de östtyska hushållen. De sovjetiska filmer som tidigare utgjort ett så tungt inslag i östtysk TV finns kvar, men visas nu klockan 23.00.

En 8,4 cm granatgevär "Carl Gustaf" för att möta hotet från inhemska och kubanska kommunister. Här utbildas en honransk soldat i hanteringen av granatgeväret av en lärare från US Special Forces.

Monopolens tid tillbaka?

Den nationalekonomiska teorin beskriver hur effektivt vårt marknadssystem fungerar, men pekar varnande på en företeelse som sätter de normala marknadsmekanismerna ur spel: Monopolen. Nationalekonomins ideal är en marknad med många köpare och säljare, den "perfekta konkurrensen".

Idag är det alltför ekonomer som ifrågasätter de traditionella teorierna om monopolens skadlighet. Frågan är inte om det faktiskt existerar monopol menar dessa kritiker, utan om det råder fritt tillträde till marknaden. Om nya företag kan ge sig in på marknaden så är monopolföretaget de facto utsatt för konkurrens, även om man för tillfället är ensam på marknaden.

En av de ekonomer som förfäktar de idéerna är professor David Starkie vid University of Adelaide i Australien. Han tar som exempel avregleringen av den australiensiska flygtrafiken (i två av delstaterna). I South Australia ökade antalet flygbolag från 7 till 12, samtidigt som antalet flygturer per vecka ökade från 434 till 522. Men på många av linjerna var ett bolag ensamt. En noggrann analys av priserna på de olika linjerna visade att det inte fanns några skillnader. Möjligheten för nya bolag att ge sig in på marknaden fick monopolisterna att hålla nere sina priser och hålla uppe sina effektivitet.

Motsvarande resultat gäller för långtradarbranschen.

(Reason, Santa Barbara)

Socialisterna och reklamen

I vårt västra grannland diskuteras f n införande av reklam i radio och TV. Eller snarare ett återinförande. Reklam fanns nämligen i norsk radio ända fram till april 1940. Men den 10 april 1940, dagen efter den tyska ockupationen, förbjöd de tyska ockupationsmyndigheterna reklam, eftersom man uppfattade reklamen som ett hot mot de tyska intressena och som en risk för att otillåtna budskap skulle kunna slinka igenom censuren. Det förbudet gäller fortfarande. Men det är alltså inte en norsk regering eller stortinget som har infört det, utan ett minne av nationalsocialistisk mediapolitik. I Sverige har vi som bekant samma regler, trots att vi aldrig varit utsatta för en nationalsocialistisk ockupation. Våra inhemska nationella socialistiska politiker kanske kunde utveckla några tanklar om det ideologiska sambandet?

(*Fremskritt, Oslo*)

PLO och sandinisterna

1983 visade sandinist-juntans "koordinatör" Daniel Ortega upp ett diplom som hedrade en sandinist som dödades i ett försök som PLO gjorde att kapa ett El Al-plan 1970.

PLO-kapningen stoppades av besättningen som sköt och dödade sandinisten. Denne hade gått på kurs i ett PLO-läger och utnämndes till "revolutionens hjälte", enligt nicaraguanska källor.

Sandinisterna har sedan de kom till makten i Nicaragua tackat för hjälpen genom att angripa den judiska befolkningsgruppen i Nicaragua. Bl a beslagtogs synagogan i Nicaragua, för att användas av en sandinistorganisation. Vidare beslagtogs många judars privata egendom. Efter internationella protester återlämnades synagogan, men tillräckligt många judar hade under tiden flytt från landet för att det skulle bli omöjligt för den judiska församlingen att underhålla synagogan.

Det kan också tilläggas att Thomas Borje, en av sandinistjuntans ledande medlemmar personligen deltagit i flera av PLO arrangerade utbildningsläger.

(*Washington Inquirer*)

Mer vapen, mindre u-hjälp

Sovjet ökar vapenexporten till u-länderna, och minskar samtidigt u-hjälpen. Detta enligt en färsk rapport från NATO. NATO-rapporten uppskattar den sovjetiska vapenförsäljningen till icke-kommunistiska u-länder för 1982 till 45,5 miljarder, en tredubbling i förhållande till 1975. U-hjälpen uppgick samma år till 4,5 miljarder. Sovjet har också svarat för "handels-subventioner" på över 50 miljarder, men dessa har så gott som uteslutande gått till Kuba, Vietnam och Mongoliet.

Sovjets vapenexport svarar för nästan hälften av hårdvalutaintäkterna, enligt NATO-rapporten.

Förutom de tre nämnda länderna är de största mottagarna av militärt bistånd Sy-

rien (1,76 miljarder \$ 1982), Irak och Libyen.

Den sovjetiska civila u-hjälpen har i reala termer minskat. (*Arbetet, Malmö*)

Mannen som stämde KGB död

Vi har tidigare berättat om Viktor Tomatjinskij, mannen som stämde KGB för att KGB brutit ett löfte om att Tomatjinskij skulle få emigrera. Naturligtvis förlorade Tomatjinskij rättegången (men det är anmärkningsvärt att domstolen i Moskva faktiskt behandlade målet). Och han blev kort tid därefter gripen och dömd för "parasitism". Tomatjinskij har nu avlidit i Volgodga-fängelset. (*Nemzetör, München*)

Tryck mot religiösa i Estland

En estnisk katolik, 25-årig Alan Alajan, placerades nyligen på en psykiatrisk klinik i Leningrad. Han hade försökt ta sig över den sovjetisk-finska gränsen.

En annan religiös familj, Janis Rozkalns med hustru och två barn, utsattes för en polisrazzia. Janis har blivit anklagad för "anti-sovjetisk agitation och propaganda". Under polisens razzia beslagtogs förutom korrespondens och religiösa skrifter också ett exemplar av FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna och ett exemplar av Helsingforsöverenskommelsen. Inte ens avtal som den sovjetiska regeringen själv undertecknat betraktas alltså som ofarliga i Sovjet. (*Nemzetör, München*)

Farligt att hissa flaggan

Upp till två och ett halvt års fängelse blev det för de sju studerande som den estniska nationaldagen den 24 februari 1982 hissade en blå-vit-svart estnisk flagga i Alatskiviparken. Hårdaste straffen fick Andres Karu och Raul Künnis. De dömdes till fängelse för "illasinnad huliganism". Deras fem "medbrottslingar" klarade sig undan med hårda bötestraff.

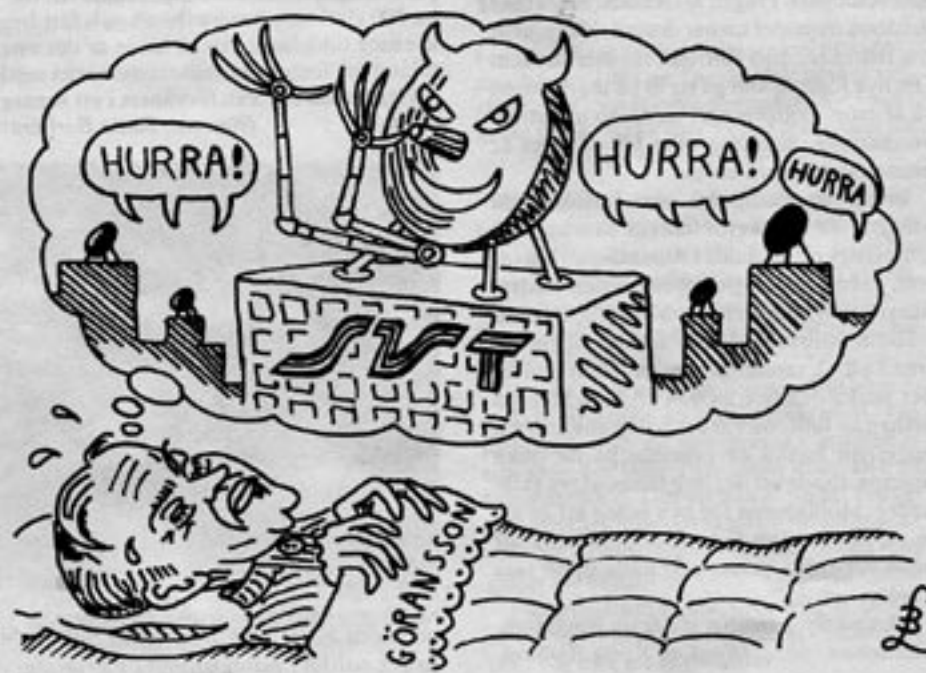
Sovjet bryter mot rustningsreglerna

President Reagan har skickat en hemligstämplad rapport till kongressen om sovjetiska brott mot olika rustningsbegränsningsöverenskommelser. Rapporten tar bl a upp följande punkter:

1. Sovjet bygger f n en radaranläggning avsedd för antirobotrobotar i Krasnojarsk. Det är ett brott mot 1972 års överenskommelse om antirobotrobotar.
2. Chifferring av teletrafik med testrobotar. Enligt överenskommelse skall sådan teletrafik inte vara krypterad.
3. Prov med SS-X-25-roboten. Varje part får enligt SALT II bara utveckla en ny interkontinental robot. Sovjet har redan utvecklat SS-X-24.
4. Utplacering av SS-16-robotar. Enligt SALT II skulle Sovjet ej utnyttja SS-16.
5. Kärnvapenprov på över 150 kiloton, vilket är förbjudet enligt provstoppsavtalet.
6. Kemiska och biologiska vapen produceras och används i Laos, Kambodja och Afghanistan. Ett brott mot 1972 års överenskommelse om biologiska vapen och mot 1925 års Geneve-protokoll.
7. Förvarning beträffande större manövrer. ZAPAD-81, under höjdpunkten av Polen-krisen, anmäldes inte enligt Helsingforsöverenskommelsens bestämmelser.

I underrättelsekretsar talar man om ett fyrtiotal brott mot rustningsöverenskommelserna. Men president Reagan lät i sin rapport nöja sig med dessa sju.

(*The Heritage Foundation, Washington*)

Beställ här!

Nyheter

Den här gången finns en badhandduk i formatet 63x130 cm. Motivet är ett ubåtstorn med texten "Sänk den". Handduken kostar 97:-.

Vidare kan vi erbjuda en piltavla med fyra olika utbytbara måltavlor - Palme, Tjernenko och Castro. Tavla, fyra måltavlor och tre pilar kostar 40:-. Extra måltavlor 10:- för fyra stycken.

Prislistan gäller fr o m 1984-04-09. Reservation för prisändringar som träder i kraft när ny prislista utkommer. Priserna inkluderar 23,46% mervärdesskatt.

...piltavla, helt set	40:-
...måltavlor, 4st	10:-
...badhandduk	97:-

Contra

...Contra, äldre nr, per styck	7:-
...Contra, prenumeration	49:-

Affischer

...Solzjenitsyn/Sacharov	24:-
...Churchill	24:-
...Sovjet ut ur Östeuropa	9:-
...Contra-affischen	gratis

LP-skivor

...Så'nt som får mig att älska till	46:-
...En sång om friheten	46:-

T-shirts

... "Sverige fritt från socialism"	44:-
... Sverige-Amerika-tröjan	44:-
... Frihet för Östeuropa	34:-
... Contra-tröjan	34:-

Storlekar: 140el, 150el, 160el, XS, S, M, L, XL, XXL och XXXL.

Klisteretiketter

...Sverige fritt från socialism, 7st	3:-
--------------------------------------	-----

...Sverige fritt från socialism, stora	5:-
... Med USA för frihet, 10st	3:-
... Prag 1968	2:-
... etikettark, 24 märken, 8 motiv	5:-
... reklametiketter, ark om 24st	gratis

Rockslagsmärken

... Sänk den! (ubåtsmärke)	5:-
... Försvar Fred Frihet	5:-
... Frihet för Afghanistan	5:-
... Sverige fritt från socialism	5:-
... Nej till kommunism	4:-
... Sverige-Amerika-märket	4:-
... Svenska flaggan	4:-
... Löntagarfonder. Helknäppt.	4:-

Vykort

... Nancy & Ronald Reagan, 5st	10:-
--------------------------------	------

Bildekalor

... Sverige fritt från socialism	10:-
... Stärk försvaret NU!	10:-
... Mot löntagarfonder	12:-

Nyckelring

... Svenska flaggan	8:-
---------------------	-----

Video

... Attack on the Americas	40:-
... Winston S. Churchill II m fl	40:-

Hyresvillkor: Kassetten hyrs på tre dygn. Den får inte kopieras. Den som hyr kassetten svarar för att den återsänds till Contra. Om kassetten ej återsändes inom föreskriven tid tillkommer 25:- per dygn. Förstörd eller ej återlämnad kassett ersättes av hyresmannen med kronor 2.000:-.

Böcker

... Andersson: Rättsstat i uppl	40:-
... Anger: Raoul Wallenberg	72:-
... Barron/Paul: Kambodja	29:-
... Beckmann: Kärnkraft	33:-
... Bukovskij: Fredsrörelsen	44:-
... Burke: Reflektioner om	71:-
... Carlsson: Jag var fånge i Sovjet	38:-
... Churchill: Till Västs försvar	69:-
... Edwards: Ronald Reagan	71:-
... Gerholm: Varför kärnkraft	15:-
... Hegeland: Vad tjänar du mest på?	18:-
... Holmberg m fl: Östeuropa	40:-
... Husbondens röst	40:-
... Hultén: Mediävinstern	77:-
... Huyn: Uppmarschen	58:-
... Häggman: Förintelsen	19:-
... Häggm/Skard: Kommunismen	41:-
... Iveroth: Det goda samhället	29:-
... Johnsson: Dessa förföljda	45:-

... Har freden en chans?	59:-
... Janouch: Siste mohikanen	69:-
... Korttjnoj: Antischack	59:-
... Kung: Vindens barn	99:-
... Leijins: Gäst hos KGB	44:-
... Leys: Kinesiska skuggbilder	50:-
... Lina: Sovjet hotar Sverige	35:-
... Nilsson: Skattesmällen	60:-
... Nixon: Det verkliga kriget	60:-
... med Nixons namnteckning, tillägg	31:-
... Rydenfelt: Välfärdsstaten	43:-
... Sanden: Eva — agent för KGB	46:-
... Skratlsalvor mot öst	36:-
... Solzjenitsyn: Västerlandets misstag	40:-
... Sparre: Lågan i mörkret	44:-
... Strauß: Uppror i öst	20:-
... Tyranniets triumf	3:-
... Walker: Kina	5:-
... Vittnen från Gulag	25:-

Genom medlemskap i Bokklubben Frihetsforum kan flertalet böcker fås till reducerade priser. Skriv så sänder vi fullständig information.

Beställ så här:

1) *Postgiro.* Sätt in beloppet på postgiro-konto 85 95 89-4 (i Finland 1125 82-9, i Norge 1 99 82 77 och i Danmark 1 69 06 98). Eller svenskt bankgiro 261-2638. Ange på talongen önskade artiklar. Vid förhyrning av videokassett krävs en undertecknad försäkran att i tidningen publicerade uthyrningsvillkor accepteras. *Porto tillkommer med 5:- per beställning.*

2) *Check.* Skicka in beställningssedeln tillsammans med check ställd på Stiftelsen Contra. *Porto tillkommer med 5:- per beställning.*

3) *Postförskott.* Skicka in beställningssedeln till Contra. Vi sänder varorna per postförskott. *Porto tillkommer med 12:- per beställning.*

Beställningar över 150:- levereras utan portotillägg. Angivna priser gäller även i norska kronor. Vid omräkning till finska mark, dra av 20% och till danska kronor lägg på 25%.

Betalningssätt:

- Postgiro Check/kontanter
 Postförskott

Anges ej betalningssätt skickas beställningen automatiskt som postförskott.

Leveranstiden är cirka två veckor.

Contra, Box 6082, 102 32 Stockholm.

Namn

Adress

Ortsadress

Naturen går aldrig att bevara som den är

Det finns många domedagsprofeter som förkunnar mänsklighetens och naturens snara undergång som en snar följd av människans påverkan på naturen. Människan snedvrider den ekologiska balansen och skapar därmed katastrofen.

Det är fel att vara oförsiktig med vad naturen givit oss. Men det är också fel att bortse från att själva begreppet "ekologisk balans" är en myt. Vår planet — och alla dess delar — genomgår en ständig förändring. Arterna anpassar sig efter klimat- och naturförändringar. På Spetsbergen fanns en gång tropisk regnskog, idag isbjörnar. Utan att människan haft det minsta finger med i spelet. Naturens utveckling och ekologin är en fråga om anpassning. Ekologin är inte stillastående utan utvecklas och anpassas till omgivningen. Det gäller även de förändringar som människan kan åstadkomma.

Det finns en lång rad katastrofer som väntar oss enligt de ekologiska domedagsprofeterna. Låt oss titta närmare på några av dem.

Om syrebildningen förstörs

Den värsta tänkbara katastrofen som skulle kunna drabba oss vore naturligtvis att den luft vi andas skulle försvinna, att vi skulle bli utan syre. Och det finns flera teorier om hur en sådan katastrof skapas av människan själv. En av teorierna går ut på att människan genom sin oförsiktighet förgiftar haven som står för 70 eller t o m 90 procent av den fotosyntes som försörjer jorden med syre.

Ett förgiftat hav skulle leda till kvävning p g r a syrebrist. Lyckligtvis förhåller det sig nu inte alls så. Haven står för bara 25% av växtligheten på jorden. Så även om vi (vilket

verkar praktiskt omöjligt) lyckades slå ut all växtlighet i världshaven, så skulle det inte mer än marginellt påverka syretillförseln till atmosfären. Och syretillförseln i sig är faktiskt inte särskilt intressant. Den årliga tillförseln motsvarar nämligen bara 1/7.500 av det syre som redan finns i atmosfären. Mänskligheten skulle alltså klara sig åtskilliga hundra år utan någon som helst nytillförsel av syre!

Det finns så enorma mängder syre i luften att den inte praktiskt låter sig påverkas alls av mänskliga aktiviteter.

Koldioxidbalansen

Det förhåller sig något annorlunda med koldioxiden. Koldioxiden är en obetydlig beståndsdel i atmosfären — ungefär 0,03%. Koldioxidbalansen hålls genom en rad känsliga processer i naturen.

Den koldioxid som finns i luften motsvarar bara en femtiöndel av den koldioxid som finns löst i havsvattnet. Havsvatten löser koldioxid utan problem i en balansgång med luften. Skulle koldioxidhalten i luften öka skulle vattenreservoarerna ta upp mer koldioxid. Skulle koldioxidhalten sjunka skulle havsvattnets koldioxid frigöras för att hålla balansen i luften. Havsvattnets "stötupptagande" förmåga är, som framgår av siffrorna, mycket stor.

Men havet själv har utjämningsmekanismer. Korallrev och kritklippor är havets sätt att göra sig av med för mycket koldioxid. Och tillflödet pågår ständigt via floderna. Det finns alltså en rad faktorer som medverkar till att hålla balansen på koldioxidnivån i atmosfären.

Växter och djur är i hög grad inblandade i processen som håller koldioxidbalansen. Men det kan konstateras att processerna i princip skulle kunna fortsätta utan såväl växt- som djurliv. Om det inte fanns koralldjur som tog upp koldioxiden ur vattnet skulle den fällas ut på botten. Balansen skulle ändå upprätthållas.

Det är livet på jorden som har anpassat sig till de naturliga processerna, inte tvärtom. Det blir det liv som har bäst förutsättningar att anpassa sig till de grundläggande processerna som enligt Darwins teorier kommer att dominera livet på jorden. Skulle vi uppleva en förskjutning i processerna och koncentrationerna i atmosfären skulle vi också få uppleva en förskjutning i djur- och växtlivet. Men det skulle vara en naturlig ekologisk

anpassning, inte någon obalanssituation i sig.

Det finns emellertid en hake på resonemanget. Och det är att människan idag förbränner kol och olja som lagrats under miljontals år. De växter som ackumulerade syre och kol i fotosyntesen, och sedan dog på ställen där de inte kunde ruttna (och återlämna syret till atmosfären). Istället bildades kol och olja. Successivt tog olje- och kollagren hand om alltmer kol och syre, varifrån kom de förråden?

De hämtades från oceanernas "utjämningsbuffert". Och det råder ingen tvekan om att haven skulle förmå att återigen ta hand om den koldioxid som släpps ut.

Men det stämmer ju inte med de mätningar som gjorts och som faktiskt pekar på ökad mängd koldioxid i atmosfären? Även på sådana ställen som är helt isolerade från industriutsläpp som Antarktis och Hawaii.

Svaret på den invändningen är att havens absorptionsprocess är mycket långsam. Det är vattnet vid ytan som skall ta upp koldioxiden och sedan föra ner den till botten för avlagring. Med ett genomsnittsdjup på flera kilometer tar det lång tid — hundratals år — att genomföra en sådan omfördelning av vattnet. I slutändan kan vi emellertid vara förvissade om att havet kommer att suga upp överskottet på koldioxid i atmosfären. På kortare sikt kan man emellertid räkna med att koldioxidhalten nästan fördubblas, från 0,03 till 0,06%. Det kommer att innebära förändringar — men ingen katastrof.

Näringsrika sjöar naturligt

Bland de mer uppmärksammade miljöfarorna idag är näringsöverskottet i våra sjöar. Människan vill se skogen och fälten flöda över av fruktbarhet, men när de får hjälp på traven i form av gödning rinner en del ohjälpligt ner i våra sjöar, som då också de blir näringsrika. Och det är det många som inte uppskattar.

Näringsrika sjöar är i och för sig ingenting onaturligt. Men vattnet blir inte blått och klart och laxfiskarna trivs inte där. Och ibland sprider "övergökta" sjöar en otrevlig doft omkring sig.

Vad som händer när en sjö råkar ut för övergödning är att miljön i sjön förändras så att vissa fiskar inte trivs längre, men andra trivs desto bättre. Det är en erfarenhet som människan haft sedan hundratals år.

Den utnyttjades praktiskt av klostren på medeltiden, som odlade karp i dammar och mindre sjöar.

Sjöarna dör inte av för mycket näring, men de förändras. En näringsrik sjö förbrukar det syre som finns i näringsprocessen. Näringsrikedom ökar mängden fisk, vilket också ökar mängden död fisk som måste tas om hand av det ekologiska systemet. Den fisken skall ruttna och återföras till vattnet som näringsämnen. Till det förbrukas syret. Men just genom omsättningen i sjön hålls näringsrikedom konstant. I en näringsfattig sjö går förruttnelseprocessen långsamt, djur som dött behöver längre tid på sig för att

näringsfattig till näringsrik. Och igenväxten av sjön tar fart.

En sjö som är näringsrik är naturligtvis inte "död" som det ibland hävdas. Ett omtalat exempel är Lake Erie, en av de stora sjöarna på gränsen mellan Kanada och USA. Bl a genom påverkan från tillrinning av avlopp och gödning har näringsstillförseln i sjön ökat. Laxfiskarna har försvunnit — de har dött ut. Men sjön i sig är mer livskraftig än någonsin. Det sjuder av liv i Lake Erie som aldrig förr.

En grundtanke hos de som talar om de ekologiska hoten är att vi idag har en balans som är skör och kan rubbas fatalt genom

Om man ser till effekterna av mänsklig aktivitet i skilda områden bör man därför förvänta sig att aktivitet i områden med ett smalt ekologiskt system, som i fjällvärlden, har mindre effekt på miljön än vad aktivitet i exempelvis ett djungelområde med sin otroliga artrikedom har. De specialiserade arter som överlevt Alaskas hårda klimat låter sig inte påverkas av en oljeledning (lika lite som en gasledning genom Nord-Norge och Sverige skulle störa den ekologiska "balansen" nämnvärt). Men aktivitet i ett område som idag kännetecknas av stor artrikedom kan sätta igång den process i riktning mot monoton som är naturlig.

Tyvär är flertalet av våra sjöar bara ett övergående minne från istiden. Oavsett människans aktiviteter har nästan alla sjöar vuxit igen om 15.000 år. Det finns egentligen ingen ekologisk balans utan bara en ekologisk utveckling.

återcirkulera som näring i systemet.

I den näringsrika sjön fylls botten successivt igen med avfallsprodukter från kretsloppet i näringskedjan. Sjön blir grundare. Sjön har begränsad livslängd, precis som människan och djuren. Men det är bara att konstatera att sjöarnas försvinnande är ett led i den ekologiska anpassningsprocessen. Efter istiden uppstod en stor mängd sjöar i Skandinavien (liksom i Nordamerika). Under de 10.000-15.000 år som gått sedan isen försvann har sjöarna nått halvvägs i sin dödsprocess. Nästan helt utan människans medverkan. Om ytterligare 15.000 år har de flesta sjöarna försvunnit, och Sverige är lika sjöfattigt som den del av Europa som aldrig låg under inlandsisen.

Det finns en naturlig process som leder från den näringsfattiga klara sjön till den näringsrika mättade. Ytvattnet i sjöarna omsätts varje sommar, men på djupet finns andra vattenskipt. Där finns syrerikt vatten, som är typiskt för den näringsfattiga sjön. Men för varje sommar som går ökar avlagringarna på botten och en del av syret i djupet förbrukas. En sommar räcker inte syret till och sjön omvandlas snabbt från

människans ingrepp. Men är det nödvändigtvis så att vi har en viss balans en gång för alla given mellan olika växt- och djurarter?

Utvecklingen går i riktning mot monoton

Den stora och blandade artrikedomen som vi ibland kan se är normalt ett steg i en utvecklingskedja som går i riktning mot mer ensidighet. Efter en skogsbrand dyker de första åren vissa typiska växter upp. Efter några år ökar artrikedomen drastiskt, men så småningom börjar buskar och sedan träd ta över. Växtligheten blir mer ensartad och monoton. I en mogen skog är det vissa trädslag som dominerar och undervegetationen är anpassad till dessa trädslag. Och ganska enhetlig. Det verkar på något sätt som om naturen själv tar kål på artrikedomen. Endast de arter som är bäst anpassade till förutsättningarna på platsen överlever i längden. Om människan medverkar i den utslagningsprocessen är det inte säkert att hon gör något naturvidrigt.

Enkla system har faktiskt i naturen vissa försteg framför de komplicerade. Och det gäller både växternas och djurens värld.

Naturen förändras ständigt

Är klimatet och omgivningen stabilt gynnar en mångfald av arter, men en mångfald av arter i sig leder inte till stabilitet.

Och den stabilitet vi ser omkring oss är mycket en stabilitet i det korta perspektiv som människans liv utgör i förhållande till naturen. När det gäller skogens utbredning i nordliga trakter som våra vet vi alla att det är en mycket långsiktig process. En generation träd kan ta över 100 år. Då hinner vi människor inte observera den ständiga naturliga förändring i ekosystemet som pågår runt om oss hela tiden.

Hur många av oss tänker exempelvis på att granen är en sentida nykomling i vår miljö, hur stor miljöförändring har det inte inneburit att granen trängt undan tallen (något som skett den "norra vägen", med början i Norrbotten.) Det är ett led i ständiga förändring som naturen genomgår för att utnyttja de förutsättningar jorden bjuder. Med eller utan människor närvarande som passiva åskådare eller aktiva deltagare.

Carl G Holm

Hur man undviker ekonomernas fallgropar

Ekonomer verkar alltid vara oense. Det finns emellertid vissa fallgropar som skiljer dåliga från goda ekonomer. Om Du kan avslöja dem har Du lättare att välja vem Du vill sätta tilltro till i den ekonomiska debatten.

En reporter hävdade en gång att "ett halvduzin ekonomer kommer vanligen fram med ungefär sex olika förslag på lösningar".

Det kan förvisso tyckas vara så. Om ekonomi är en vetenskap, varför har den inte den precision, den exakthet och den relativa åsiktsgemenskap som kännetecknar så många andra vetenskaper — fysik, kemi och matematik t ex?

Om det finns oföränderliga lagar som styr ekonomin och människornas handlande, varför hittar vi då ekonomer med rakt motsatta åsikter? Ekonom A talar för en skattesänkning, medan ekonom B vill ha skattehöjning. Ekonom C vill ha importkvoter, medan ekonom D vill ha frihandel. En annan ekonom föreslår socialisering men får motugg av ytterligare en som talar för marknadsekonomin. Om det är något som alla ekonomer kan vara ense om så är det att de är oense.

Cynikern skulle kanske betrakta detta ekonomernas Babels torn och fördöma allt vad ekonomiska studier heter. Men det skulle vara orättvist mot de många eviga sanningar som gäller för hur människorna handlar på marknaden. Och åsikten är uppgiven, den ger ingen sannolik förklaring till oenigheten och ingen väg att avgöra vad som är rätt och fel.

Det finns metoder i den ekonomiska galenskapen. Det går att förklara varför inte alla tycker likadant. Låt oss göra det.

Ekonomi ingen exakt vetenskap

För det första är ekonomi inte fysik, kemi eller matematik. Det är studiet av människans handlande, och människor är inte robotar. Visst finns det vissa oföränderliga naturlagar, men en av dem är att människorna — var och en för sig — är styrda av inre motivation, kreativa och strävande efter egna fördelar. Egenskaperna varierar sedan från likgiltiga till energiska, räddhågade till djärva, liknöjda till ambitiösa, klyftiga till mindre klyftiga. Adam Smith påpekade för mer än tvåhundra år sedan att "på mänsklighetens schackbräde har varje pjäs en egen regel för hur den flyttas, som är helt skild från

vad den lagstiftande församlingen fastställer."

Denna inneboende variationsrikedom ger lätt upphov till olika meningar bland dem som studerar det, och det kan lika lätt gåcka de förutsägelser som görs av dem som är djärva nog att göra en matematisk modell för att beskriva vad som händer.

Ekonomerna är själva individer och skiljer sig åt i värderingar och etiska normer. En som är socialist kommer att ha andra åsikter än en som är libertarian. De kan t o m komma överens om vad en åtgärd leder till, men vara oense om resultatet är bra eller dåligt. Människor som har goda avsikter och söker sanningen, men arbetar med utgångspunkt från skilda värderingar, kommer ofta till olika slutsatser.

Dessutom kan ekonomerna bli oense för att de har olika data, otillräckliga data eller inga tillförlitliga data alls.

Det är några, men säkert inte alla, skäl till att goda ekonomer blir oense. Avsikten med den här artikeln är emellertid att se på orsaker till ekonomisk oenighet på ett annat plan. I korthet ekonomisk oenighet eftersom, som Henry Hazlitt har uttryckt det, "Den ekonomiska vetenskapen har fler fallgropar än någon annan känd vetenskap."

Bra eller dåliga ekonomer?

Finns det bra och dåliga ekonomer? Visst! Lika säkert som det finns bra och dåliga rörmokare. Om man med en dålig ekonom menar en som driver felaktiga resonemang, bygger på falska förutsättningar och tvivelaktigt intellektuell kvalitet i resonemangen, då borde Hazlitts uttalande uppböjas till naturlag.

Det kan vara en förenkling, men jag tror att grunden till dåligt ekonomiskt tänkande kan beskrivas med följande sju fallgropar. Den duktige ekonomen tar sig förbi dem alla.

1. Fallgropen med de kollektiva orden. Exempel på kollektiva ord är "samhället", "bygden", "nationen", "klassen" och "vi". Det viktiga att komma ihåg är att det är abstraktioner, fantasikonstruktioner som inte är levande, tänkande och handlande organis-

mer. Fallgropen här är att man antar att kollektivet lever, andas, tänker och handlar.

Den gode ekonomen inser att den enda organism som lever, andas, tänker och handlar i ekonomin är individen. Källan till allt mänskligt handlande är individen. Andra kan samtycka till eller t o m delta i en handling, men det som blir en följd av handlingen kan spåras tillbaka till identifierbara individer.

Skulle man kunna tänka sig abstraktionen "samhället" om alla individer försvann? Uppenbarligen inte. En kollektiv term har alltså ingen egen reell existens som är oberoende av de personer som ingår i kollektivet.

Det är absolut avgörande för att kunna avgöra orsaker och ansvar att man undviker fallgropen med de kollektiva orden. En som inte gör det hamnar i bisarra förenklingar. Han kommer att skylla på sådant som inte finns. Han kommer att strunta i de verkliga handlingarna (som individerna företar). Han kan t o m tala om "ekonomin" som om det vore en stor människa som spelade tennis och åt majsflingor till frukost.

Se på individerna

2. Fallgropen med helheten. Denna fallgrop berör också individerna. Den innebär att man tror att det som är rätt för en person är rätt för alla andra.

Man har ofta gett exempel på personen som står upp under en fotbollsmatch. Han kan se bättre; men om alla andra står upp, så kommer många säkert att se sämre.

En förfalskare som trycker en miljon i falska sedlar tjänar själv på saken (om han inte åker fäst), men om vi alla blir förfalskare och var och en trycker en miljon dollar, så händer något helt annat.

Många läroböcker i ekonomi berättar om bonden som får det bättre för att han fått en god skörd, men som kanske inte får det bättre om också alla andra bönder får goda skördar. Detta visar att det finns en brett spridd skepsis mot fallgropen med delarnas sammanfogande till en helhet. Men ändå finns felet ofta med.

Det finns många fallgropar som ekonomer kan trilla i. En av dem är att vi producerar för produktionens eller sysselsättningens skull. Sanningen är ju den att vi producerar för att konsumera. Och utgår vi från det inser vi lättare att gamla orationella enheter måste försvinna.

Den gode ekonomen varken ser träden utan att se skogen, eller ser skogen utan att se träden: han är medveten om hela bilden.

Pengar är inte allt

3. Fallgropen att "pengar är välstånd". Merkantilisterna på 1600-talet höjde detta misstag till grundprincip i politiken. De var alltid intresserade av att ligga guld och silver på hög och organiserade krig för att plundra sina grannars skattkammare. Om England var rikare än Frankrike, så berodde det enligt merkantilisterna på att England ägde mer ädelmetall, något som vanligen fanns i kungens skattkammare.

Det var Adam Smith som i sin bok "Nationernas välstånd" krossade denna dumma myt. Ett folk har välstånd om de har varor och tjänster — inte pengar, förklarade Smith. Alla pengar i världen — papperspengar eller ädelmetallpengar — kommer att lämna innehavaren svältande om det inte finns varor och tjänster.

Misstaget att "pengar är välstånd" är grunden till valutadärskapen. Från John Law till John Maynard Keynes har stora folk utsatt sig för hyperinflation till ekonomisk ruin i denna illusion. Även idag kan vi höra påståendet att "vi behöver mer pengar", samtidigt som landet har tvåsiffrig inflationstakt.

Den gode ekonomen inser att penningsskapande inte är en genväg till välstånd. Bara produktion av varor och tjänster som efterfrågas på marknaden leder till att fattigdomen försvinner och välståndet kommer.

Produktion för konsumtion

4. Fallgropen med produktion för produktionens skull. Även om produktion är nödvändig för konsumtion, låt oss inte spanna

vagnen före hästen. Vi producerar för att vi ska kunna konsumera, inte tvärtom.

Jag tycker om att skriva och undervisa, men jag tycker ännu mer om att sola i Acapulco. Jag har arbetat med den här artikeln och med att undervisa mina elever om de principer som finns i artikeln, istället för att åka till Acapulco, eftersom jag vet att det är det enda sättet som gör det möjligt för mig att överhuvudtaget lämna staten Michigan. Att skriva och undervisa är medel: att sola sig i Acapulco är målet.

En fri ekonomi är en dynamisk ekonomi. Det är vad ekonomen Joseph Schumpeter kallade för platsen för "kreativ förstörelse". Nya idéer ersätter gamla, nya produkter och metoder ersätter gamla produkter och metoder, och hela nya branscher gör gamla branscher omoderna.

Detta inträffar eftersom produktionen hela tiden måste förändras för att anpassa sig till konsumenternas ändrade krav. Henry Hazlitt har uttryckt det så här: "Det är lika väsentligt för en dynamisk ekonomis hälsa att döende industrier får dö som att växande industrier får växa."

En dålig ekonom som blir byte i denna gamla fallgrop tycker precis som farao att pyramidbyggande är nyttigt i sig själv, eller som politikern som lovar lövräfsning där det inte finns några löv, bara för att hålla folk "sysselsatta".

Det verkar som om det alltid när en bransch råkar i problem finns det några som kräver att den skall bevaras "till varje pris". De skulle vraka miljoner eller miljarder i subventioner till branschen för att hindra att marknadens dom får göra sig gällande. Den dålige ekonomen ansluter sig till kören och struntar i de negativa effekter det får för konsumenterna.

Den gode ekonomin blandar inte ihop mål med medel. Han inser att produktion är viktigt bara för att konsumtion är ännu viktigare.

Vad sägs om ett exempel på hur fallgropen har fungerat i praktiken? Många föreslår att vi skall skyddas från att köpa kläder från fjärran östern för att "skydda" svensk tekoindustri mot konkurrens.

Ingen fri lunch

5. Fallgropen med den fria lunchen. Edens lustgård är försvunnen sedan länge. Andra handlar en del människor, och t o m en del ekonomer, som om varor kan levereras utan kostnader. Milton Friedman har ständigt varnat för att det "inte finns något sådant som en fri lunch".

Varje program som ger "något för ingenting" eller som går ut på "att bli rik snabbt" har ett inslag av denna fallgrop i sig. Glöm aldrig bort att om ekonomin är aktuell så är det alltid någon som betalar.

En viktig sak gäller här statsutgifterna. Den gode ekonomen förstår att staten inte kan dela ut vad den först inte har tagit in. En gratis park är något som miljoner skattebetalare har betalat för.

En av mina vänner hävdade en gång att allt man behöver veta om ekonomi är "vad kostar det och vem betalar?" Det nötskalet innehåller en kärna av råd till ekonomen: Var inte vidskeplig i ditt tänkande.

Långsiktighet

6. Fallgropen med kortsiktigheten. Denna fallgrop är på sitt sätt en sammanfattning av de tidigare fem.

En del handlingar verkar fördelaktiga på kort sikt, men skapar en katastrof på lång sikt: att dricka för mycket, att köra för fort, att göra av med pengar utan eftertanke, att trycka falska sedlar, bara för att nämna några exempel. För att än en gång citera Henry Hazlitt: "Den dålige ekonomen ser bara det som omedelbart blir synligt; den gode ekonomen ser längre". Den dålige ekonomen ser bara de direkta följderna; den gode ekonomen ser också de indirekta följderna.

Politiker som försöker vinna nästa val stöder ofta en politik som ger förmåner på kort sikt, till kostnader som uppstår på lång sikt. Det är skamligt att de ibland får stöd av ekonomer som borde veta bättre.

Den gode ekonomen lider inte av ett begränsat eller kortsiktigt synsätt. Den tid som avses är lång och uttänjbar, inte kort och fastställd.

Tvångsekonomin

7. Fallgropen med tvångsekonomin. Tvåhundra år efter Adam Smith har en del ekonomer ännu inte lärt sig att tillämpa den mänskliga naturens grundläggande principer. Ekonomerna talar om "ökad produktion", men använder sig av käppen istället för av moroten för att nå resultatet.

Människor är sociala varelser som når framsteg genom samarbete. Samarbete innebär ett klimat som bygger på frihet för var och en att sträva efter sina egna intressen, utan att riskera repressalier. Placera en människa i en djurpark eller en tvångströja.

Forts på sid 21

Fidel Castro fick inspiration från Franco

Fidel Castro läste med behållning José Antonio Primo de Riveras fascistiska skrifter. Och likheten mellan Castros Kuba av idag och det tidiga Franco-Spanien är stor, menar den spanske författaren Fernando Arrabal.

När den kubanske poeten Armando Valladares hösten 1982 kom till Paris efter 22 år i fängelse, var det hos den spanske författaren Fernando Arrabal som han bodde den första tiden. Arrabal hade lett kampanjen i Frankrike för Valladares' frigivning.

Nu har Arrabal kommit ut med en bitande anklagelseskritik mot Castro-diktaturen, *Brev till Fidel Castro 1984* (Askelin & Hägglund) där Kuba bit för bit jämförs med George Orwells 1984-samhälle. Följande intervju gjordes nyligen i Arrabals hem i Paris och i intervjun tas bl a skandinaviska och franska intellektuella hållning till Kuba upp. Mitterrands Kuba-politik, situationen i Nicaragua och Kubas ekonomi.

Enligt en norsk recension ger Din bok en alltför mjuk bild av tiden innan Castro, dvs under Batista-diktaturen. Samme recensent menar att man bör lovordaa Fidel Castro för hans 25 år vid makten, även om han brutit mot de mänskliga rättigheterna.

— Jag har tidigare markerat min inställning till höger-diktatorer som Batista, Franco och Pinochet. Klart nog. Jag skrev boken *Brev till Franco* och tvangs själv att gå i exil under den diktaturen. För mig är alla tyrannier lika förkastliga. När det gäller den som vill lovordaa Castro ställer jag gärna upp i en debatt — t o m på norsk TV — med den som lovordar en man som låter döda fångar och oppositionella.

Likheter med Franco

Om Du jämför Franco-Spanien med Castro-Kuba, vilka är likheterna?

— Om man liknar Castro-Kuba med de sista åren av Spanien under Franco fanns en mycket väsentlig skillnad. Spanien hade ekonomisk (men inte politisk) frihet. Men Franco-diktaturens första år hade ganska många likheter med Castros Kuba. Franco såg sig själv som national-socialist och Spanien styrdes då — på samma sätt som Kuba idag — med hjälp av planekonomi. Det är dessutom välkänt att Fidel Castro med stort utbyte har läst francoismens teoretiska skrifter, skrivna av José Antonio Primo de Rivera — en fascistisk teoretiker under spanska inbördeskriget.

På Castros Kuba finns sk "Kommittéer till Revolutionens Försvar". Men i Francos Spanien fanns redan på 1940-talet ett liknande system med bl a *Jefe de Casa* (huschef) och *Jefe de Barrio* (kvarterschef). Detta system hade precis samma uppgift som Castros försvarskommittéer har idag: att kontrollera och övervaka folket.

Varför präglas så många intellektuella av dubbelmoral när det gäller mänskliga rättigheter i Tredje världen?

— Jag vet inte hur det är i Skandinavien. Men här i Frankrike är det inte så. När jag ledde kampanjen för frigivning av Armando Valladares var det inte *en enda* som nekade att skriva under. Jag blev faktiskt uppringd av många intellektuella som undrade varför de inte blivit tillfrågade.

André Glucksman — en av Frankrikes ledande intellektuella — har t o m ändrat det gamla slagordet "Bättre röd än död" till "Varken död eller röd". Han pekar på hur meningslöst det är att tala om att *leva* som slav i GULag och att man därför faktiskt är död när man är "röd".

För ett par år sedan skulle jag nog ha sagt att franska intellektuella kännetecknades av dubbelmoral. Men inte idag.

Det verkar som om skandinaviska intellektuella är för generösa när de tror på vad kommunisterna säger. Kanske har de komplex för att de är rika.

Det är bekant att det finns flera sorters socialism. Själv föredrar jag den portugisiska varianten. De portugisiska socialisterna har spelat en central roll i demokratiseringen av Portugal. För mig var det därför en stor ära och ett privilegium att besöka premiärminister Mario Soares och hans familj när jag för en tid sedan besökte Portugal. De portugisiska socialisterna vet vad diktatur är — de vet vad fascismen och kommunismen innebär och att den innebär diktatur. Jag tror att det skulle vara nyttigt för de skandinaviska socialisterna att sätta sig in i den kamp som deras portugisiska meningsfränder idag för mot de prosovjetiska kommunisterna.

Hur ser Du på president Mitterrands Kuba-politik?

— Mitterrand har markerat en klar och skarp hållning mot Sovjetunionens utrikes- och inrikespolitik. Som en följd av detta har han intagit en kritisk hållning till det prosovjetiska Kuba. Jag tror att denna inställning har förstärkts sedan Ricardo Bofill arresterades. Bofill hade sökt sin tillflykt på den franska ambassaden i Havanna och lämnade den sedan den franske ambassadören fått en personlig försäkran från den kubanske vicepresidenten Carlos Rafael Rodriguez om att Bofill skulle få lämna landet. Sedan dess har Bofill varit helt isolerad från omvärlden.

Bofill-affären har stört de franska myndigheterna, som genom den fick ännu ett bevis för Castros tyranni. Jag vet att de franska myndigheterna har ansträngt sig maximalt för att få Bofill frisläppt.

Rapporterna från Kuba

Vad tycker Du om franska medias rapportering från Kuba?

— Franska media behandlar Kuba alltför lite. I Valladares och Bofills fall har täckningen varit god, men det är nog ett problem att Latinamerika är så okänt — historiskt, ekonomiskt och geografiskt. Länder som Costa Rica och Ecuador säger man inte heller särskilt mycket om. Jag vill inte kalla den ointresserade inställningen för rasism, men det är i alla fall fråga om diskriminering.

Varför är det speciellt franska intellektuella som engagerar sig för fängslade poeter och författare?

— Eftersom de vet vad som sker med poeter och författare i hela världen. Jag tror att anledningen till att skandinaviska intellektuella ofta tiger är att de inte känner till vad som händer på många håll i Tredje världen. Jag är övertygad om att om fallet Bofill eller poeten Jorge Valls — som varit fängslad i nästan tjugo år — var mer kända, skulle de skandinaviska intellektuella visa lika stort engagemang som de franska.

När det gäller franska intellektuellas inställning till Kubas förtryck så tror jag att arresteringen av Pierre Golendorf har spelat en viktig roll. Även om Golendorf var marxist, blev han när han bodde på Kuba i mitten av 1970-talet arresterad eftersom han kritiserade en del sidor av Castros system, idag är Golendorf ännu marxist, men han är också en av de mest anti-castroistiska och anti-sovjetiska intellektuella i Frankrike.

Är Nicaragua ett nytt Kuba?

—Ja, absolut. Somozas flykt 1979 var en stor händelse. Men revolutionens demokratiska ideal sveks — och det ser mörkt ut för Nicaragua. Idag har nya sandinist-miljonärer övertagit villorna och mercedesarna som Somoza-miljonärerna måste överge. Om det skulle genomföras val är jag övertygad om

I Frankrike har de intellektuella visat en helt annan medvetenhet om förtrycket på Kuba än i Skandinavien, menar författaren Fernando Arrabal. Den skandinaviska opinionens ofreflekterade beundran för Castro vore helt otänkbar i Frankrike.

att sandinisterna skulle förlora. Det ger de 300.000 av Nicaraguas 2,2 miljoner invånare (15%) som flytt en god vink om.

Dessvärre har massakern på indianerna uppmärksamats föga. Själv har jag dåligt samvete för att jag inte skriver och talar om all den grymhet som miskito-indianerna utsatts för. Allt miskito-indianerna gjort är att motsätta sig tvångskollektiviseringen i Stalins anda. För detta blir de massakrerade.

Ekonomi i spillror

Vad är det främsta skälet till att Kubas ekonomi är i spillror?

—Utan tvivel kommunisternas planekonomi. För varje dag som går blir ekonomin sämre. 1958/59 var Kubas ekonomi starkare än Italiens och Spaniens. 1959 besökte jag Kuba och blev mycket imponerad. Telefoner, snabbköp, böcker, hotell osv. Det var ett mini-Amerika med motorvägar och biografier. Så såg landet ut tolv månader efter Castros maktövertagande. Senare lades Kubas ekonomi i ruiner.

Under Batista-diktaturen härskade stora sociala orättvisor, som syntes tydligt. Men idag finns också sociala orättvisor, men inte lika synliga. För en vanlig arbetare är det omöjligt att resa vart han vill. Det är en rättighet som är reserverad för den politiska eliten. I kubanska kök har man aldrig mat för mer än tre dagar. Och så länge det

existerar politisk ofrihet är det i högsta grad orättvist.

Vilken politik borde Västeuropa föra mot Centralamerika?

—En politik som bygger på kunskaper om Centralamerikas ekonomiska och politiska struktur. Vi får inte acceptera den utbredda tanken att ett system som inte duger åt oss duger åt de "centralamerikanska vildarna".

Låt oss inte glömma att Latinamerika — enligt min åsikt — idag har världens främsta författare. Varför skall vi då inte behandla Latinamerika med större respekt? Latinamerikanerna är som andra folk. En man från Kuba eller Ecuador behöver lika mycket frihet som en man från Stockholm.

Till sist Fernando Arrabal, vilka är utsikterna för ett oberoende Kuba?

—Det är svårt att bli av med ett repressivt, totalitärt system, eftersom dess makt är stark. Idag är det så gott som omöjligt för kubanerna att tala öppet med varandra om Castro-systemets negativa sidor. Men jag är övertygad om att Sovjet-imperiet till sist kommer att falla, vilket kommer att leda till grundläggande förändringar hos Kuba. Dessa förändringar kommer att tvingas fram av de ekonomiska misslyckandena i de kommunistiska länderna.

Dessutom har Sovjet-imperiet för första gången förlorat ett område - Grenada. Idag intar många ledare i Tredje världen en negativ inställning till Sovjet och en motsvarande mer positiv inställning till Väst, där de kan hämta mer ekonomiskt.

Jag tror därför att de alltför planekonomiska fiaskona är början till slutet för kommunismen, avslutar Fernando Arrabal.

Joachim Bannrud

Forts från sid 19

och hennes kreativa förmåga går förlorad.

Varför uppfann Edison glödlampan? Det var inte för att någon planerare gav honom order.

Varför producerar inte slavar stora konstverk, schweiziska klockor eller jetplan? Det är ganska uppenbart, eller hur?

Se dig om i världen idag, och du kommer att lägga märke till vad jag vill säga. Jämför Nordkorea med Sydkorea, Kommunistkina med Taiwan eller Hongkong och Östtyskland med Västtyskland.

Man skulle kunna tro att med så överväldigande bevis mot tvånget, så skulle tvånget ha få anhängare. Men det finns ändå många ekonomer som vill förstatliga, införa pris- och lönerregleringar, konfiskatorisk beskattning eller t o m avskaffa den privata egendomen. En framstående f d senator i USA förklarade en gång att vad "landet behöver är en armé, en flotta och ett flygvapen i ekonomin".

Det finns ett gammalt talesätt som börjat bli populärt igen. "Om du uppmuntrar något blir det mer av det, om du motverkar något blir det mindre av det". Den gode ekonomen inser att om man vill få bagaren att baka större pajer slår man honom inte och stjälar inte hans mjöl.

Här är det, inte det slutgiltiga svaret på ekonomins oklarheter, men åtminstone en början till svar. Jag är övertygad om att det är möjligt att vara en god ekonom. Det är nödvändigt. Och för att komma dithän måste man först inse hur en dålig ekonom uppträder.

Lawrence W. Reed

Lawrence W Reed är professor vid Northwood Institute i Michigan. Artikeln är återgiven med tillstånd av tidskriften Freeman.

SIDA skänker svenskt skattesystem till Nicaragua!

Det är inte bara kubanerna som ser till att Nicaraguas medborgare skall hållas i schack. SIDA hjälper till att öka sandinistregeringens kontroll över de motsträviga nicaraguanerna, som är föga begejstrade över det socialistiska system som tvingats på dem.

En utsänd svensk byråkrat, Per Hansen, arbetar med att införa personnummer och folkbokföring enligt svensk modell. Han arbetar åt Statskonsult International AB, men det är SIDA som betalar notan.

Ytterligare tre svenskar arbetar i projektet. Det nya folkbokföringssystemet har bl a använts för att införa skatter efter svensk modell.

Vad nicaraguanerna tycker om detta kan vi bara gissa. Några fria val har det ju aldrig hållits i Nicaragua. Vare sig under nuvarande eller tidigare regim.

BOK-NYTT

Till Bajkal

Främlingen: Vad bistånd bringar väl en man som inget ser?

Oidipus: Vart ord jag säger har dock synen i behåll.

Detta citat ur Sofokles' Oidipus i Kolonos väljer Peeter Puide som motto för sin senaste roman *Till Bajkal, inte längre*. När man läst boken färdigt, förstår man antagligen vad han anspelar på. En som tänker tillbaka på det förlutna behöver inga ögon. Minnena laddar upp ordens betydelser. Viktigare än att se blir att inse sammanhangen. Författaren undviker här en mer konventionell berättarteknik. Under läsningens gång förstod jag att denna komposition gav stora möjligheter. Det är som om författaren blåddrar i ett fotoalbum med bilder mest från andra världskrigets Estland. Vissa bilder granskar han extra noga, tar fram luppen och i synnerhet synintryck väljer över läsaren. Och vad är det som skildras? Är det poesi, prosa, dramatik? Ja, det är allt detta. Behövde författaren fyra decennier för att få distans till denna plägsamma tid? Var det först nu han hittat den förlösande formen? Rop av förtvivlan har här fått en adekvat form. De starka känslorna växer fram "mellan raderna", de tyglas av de ofta dokumentärt präglade händelseförloppen. Kärleken till det våldtagna Estland varierar mångfaldigt, alltifrån episkt omständliga berättelser till korta, prosalyriska inslag. Bilderna etsar in sig med väldig kraft. En ond tid passerar revy, en tid när ett helt folk förråddes.

Upprepningar spelar en viktig roll i romanens byggnad. Vissa meningar eller sekvenser dyker upp med väl beräknade mellanrum. De förkroppsligar de fyrtio åren där tankarna malt om och om igen, atmosfären av en ond saga, där historiens gång gett klarsyn in i krigsårens virrvarr, ja associationerna går måhända även till Predikarens ödsliga pessimism. "Det är inte längre en tid för romaner" är det första exemplet på en repeterad mening.

Här radas kalla konstateranden upp av en som vet att detta är en gravskrift över ett folk, våldtaget av tyskar och ryssar i omgångar. Författaren uttrycker inget hat mot angrifarna, det räcker att skildra lidandet. På sätt och vis kan man säga, att Puides fosterland, Estland, är romanens "huvudperson". Han har ingen förståelse för åtgärder som riktar sig mot ester - hemma eller i försörjningsringen. Baltutlämningen var en så skamlig handling, att Puide föredrar att använda pronominet "de" om folket i det ansvariga landet (Sverige). För utrikesministern då (Undén) och den författaren (P O Enqvist), som trodde han återgav

TILL BAJKAL, INTE LÄNGRE

ROMAN

ÖNIVERS

PEETER PUIDE

sanningen, visar han endast förakt.

Författaren utnyttjar en exakt och mycket utförlig bruksanvisning på tyska hur man sätter in en film och använder en kamera som förtexter till de olika kapitlen. Avsikten är möjligen att förläna skildringen något av den tyska instruktionens torra saklighet. Och fotografier figurerar ofta i romanens komposition.

Som en serie gulnade men knivskarpa foton från främst andra världskrigets Estland framstår denna roman. Detaljrealismen är, som nämnts, förbluffande: med nästan vetenskaplig precision beskrivs föremål och vardagliga händelser. Man får ett intryck av besatthet i detaljer. Bottnar den i en förtvivlad längtan att prägla in just denna historiska epok i vårt medvetande? Förkriags-estland försvinner och framskymtar i minnet som tiden före syndafallet. Estland tvingades som bekant utkämpa flera krig, inklusive tvångsmobilisering. Och när kriget var "slut" återstod förryskning, rättegångar och deportationer. Här gällde det att förstöra ett helt folks identitet.

Till Bajkal, inte längre svarade den sovjetryske soldaten den estniska kvinnan som skulle deporteras. Det blev både kortare och längre. Hon flydde, våldtogs och döddes.

Åtskilligt i romanen tycks mig gåtfullt, men vare sig det gäller modern musik, konst eller litteratur så har det mindre betydelse att alla enskildheter är "förstådda" — det är totalintrycket som är avgörande.

Detta är en angelägen roman och en litterär

framgång för Peeter Puide och svensk prosa. Alf Norbäck

Peeter Puide: Till Bajkal, inte längre. Bonniers. 236 sidor. ISBN 91-0-045936-4.

Välfärdspolitik

I förordet till *Manifest för välfärd* skriver Kurt Samuelsson:

Konservativa och liberaler betonar gärna satsen: "Ett samhälle har mer råd med social trygghet och utjämning ju rikare det är. Satsa därför på välbästand och tillväxt."

Socialister och en del socialliberaler vänder på satsen och säger: "Ett samhälle har större möjligheter att bli rikt om det kan bygga på social trygghet och rättvisa. Satsa därför på välfärden, de sociala reformerna, utjämningen."

Två var för sig riktiga påståenden. Men de besannas inte om den ena eller den andra uppfylls ensidigt, eftersom välbästandet och välfärden betingar varandra.

Dessutom bör en viktig och underligt förbisedd sak framhållas: Inget samhälle är en ekonomisk ö, varje samhälle är en del av det stora, ekonomiska fastlandet. Det gäller inte minst en stat som Sverige, så extremt beroende av utrikeshandeln. Just detta är utgångspunkten för Berndt Ahlqvists bok *I bräcklig farkost*, som redan väckt mycken vrede inom Rörelsen. Den reaktionen är symptomatisk för den blandning av yr optimism och trångsynt dogmatism som präglar särskilt de fackliga proffsen.

Ahlqvists första tes är att vi mycket bättre måste anpassa oss till världshandelns nya mönster för efterfrågan. När traditionella svenska trumfkort som stål och pappersmassa inte längre är trumfkort, då måste det leda till djupgående förändringar av svensk industri. I stället för att hålla liv i dödsdömda företag måste vi acceptera och uppmuntra en mycket större rörlighet för företag och arbetskraft.

Ahlqvists andra huvudtes gäller inflationen, vilket kräver ett nyttänkande inom lönebildningen. Stora årliga nominella löneökningar oberoende av produktionsresultaten förvärrar vårt läge i den internationella konkurrensen.

Ahlqvist resonerar lugnt och sakligt, lite som en gammeldags gråsose, han har respekt för fakta, han är rimlig och måttfull, han är en styggelse för Rörelsens utopister och teknokrater. I de djupa leden finns ett helt annat krismedvetande och en annan respekt för verkligheten. Det borde inte kunna vara fel att återställa och verkligen använda de fördelar marknadsekonomin erbjuder.

Berndt Ahlqvist är aktiv socialdemokrat, hur Kurt Samuelsson numera vill beteckna

sig känner jag inte till, men han torde som tidigare befinna sig i gränslandet mellan folkhemsk socialdemokrati och socialliberalism. Han är framförallt en medelvägens man, han väger omsorgsfullt in alla faktorer i ett sammanhang och brukar hamna någonstans i mittenregionen.

Han inser de aktuella farorna, men hänger sig oglärligt åt skräckmålningar. Dock heter hans avslutande kapitel *Välfärdsstatens självmord*. Vad Samuelsson med stort eftertryck slår fast är, att det angelägnaste är att skydda individen, att återställa individen som det högsta värdet.

Huvudfaran är att förlora målet — den enskilde medborgarens rättigheter, möjligheter och frihet — för de kollektiva målen, för partiernas, organisationernas och rörelsernas intresse.

Det avgörande är ju hela tiden insikten om vad som är medel och mål. Vårt samhälle präglas av ett sådant myller av budskap, korsande intressen, motsägelsefulla värderingar är det svårt att behålla överblicken; och så förblandas ofta mål och medel. En intresseorganisation och dess kamp upphöjs lätt och snabbt till egenvärde, och individen som skulle betjäna blir istället tjänare.

Välfärdsstaten behöver inte begå självmord, tvärtom ger Samuelsson den goda chansen. Men om den skulle sprängas sönder inifrån så kan det bero på en del tydliga ting:

Den alltför stora njugheten, för att inte säga fiendtligheten mot de drivkrafter som bär upp välståndet och välständsökningen. De alltför kollektivistiska och korporativistiska kravapparaterna. Marknadsekonomins gradvisa förstörelse genom växande reglering, byråkratism och politisk dirigering.

Så rör sig Ahlqvist och Samuelsson i samma riktning, även om Samuelsson naturligtvis avlägsnar sig längst från Rørelsens officiella eller praktiserade principer. Samuelssons bok är väl också den bättre, han kan formulera sig mera glansfullt, han har den större beläsenheten och de större perspektiven. Han har dessutom en friare position, som tillåter honom att ordentligt ta ut svängarna i argumenteringen.

Förmodligen är det så att vår kris mer är en mental kris än en ekonomisk, och den krisen gäller både sådant som sanning, saktighet, objektivitetssträvanden och demokratin och respekten för individen. Trots att de här båda böckerna väsentligen gäller ekonomiska frågor, kan man nog också hoppas att de i någon mån kan förbättra vår sjukdomsinsikt.

Arne Andersson

Berndt Ahlqvist: *I bräcklig farkost*. Tiden. 186 sidor. ISBN 91-550-2917-5.

Kurt Samuelsson: *Manifest för välfärd*. Liber. 144 sidor. ISBN 91-38-61062-0.

Drabbad av Sverige

Författaren avlossar en bredsida mot det centralstyrda Sverige: Snart ligger öststaterna i lä — RØRELSEN är det ruskigaste i Sverige, därefter DN:s kultursida, massmedierna i övrigt och journalisterna.

Det är en finlandssvenska, bosatt i Sverige sedan tio år. Hon kritiserar Sverige utifrån sin egen bittra erfarenhet. Landet var en gång ett bra land. Nu är Sverige stätt i en tilltagande kollektivisering. Konformismen breder ut sig. Svenskarna låter sig hjälplöst kuvas till diktatur. Politiker möter i sin maktgalenskap intet eller ringa motstånd. Samma är förhållandet med våra byråkrater. Det är känt sedan länge att svenskarna är ett tilligt släkte. Ett exempel: en enkät gav vid handen att icke mindre än 60% av svenskarna tyckte att det var "i sin ordning" med hemlig telefonavlyssning (!) I vårt land finns fienden *inom* gränserna. I Finland har man inre säkerhet men yttre osäkerhet — i Sverige har man yttre säkerhet men inre osäkerhet.

Sverige är inte "bra" i öst — inte i väst, bara i Sverige! Men är det verkligen "bra" med mikrofoner och kameror, generalklausul och bevissäkringslag? Märker ni inte storebrors ögon — hör ni inte stöveltrampet? Inte ens barnen går fria: vi kan inte låta våra barn få gå i en skola som Skolöverstyrelsen inte fastslagit som "lämplig"!

Alla minns vi det hemska skådespelet när utrikesdepartementet kallade (!) utländska journalister för att ge dem den "rätta" bilden av Sverige. Alla som arbetar i Sverige är välbekanta med våra höga marginalskatter. Det totalitära samhället, där jämlikhet är lika med *beroende*. Det egendomliga är, att ett i det närmaste halvsekel gammalt socialistiskt experiment låter sig förenas med ohämmad kommersialism. Det är icke längre möjligt att genom slit, studier och ärligt arbete förbättra sin situation. Nej, det ska vara skatteplanering (stora banklån, "klipp", lotterivinster, för att ta några exempel).

I vägen för en människovärdig tillvaro i framtidens Sverige står samhällsstrukturen. Sedan 1969 kan man notera överhetskult, likriktning och det offentliga totalitära maktanspråk. Den offentliga sektorn växer sig ständigt större, den lider av elephantiasis. En annan fara är politruker och lekmanastylelser, i stället för kompetenta och ansvariga personer.

Marianne Alopæus frågar sig, med all rätt, vad det ska bli av ett land, där infantilisering för att inte säga idiotisering av umgänges- och tilltalsleder ska få fortsätta som hittills. Med fasa konstateras tilltagande språklig utarmning, slang, radioskval och annan antikultur som ohämmat får breda ut sig och förstöra vår ursprungliga kultur.

I vissa tidningar tycker man att det är

fullt i sin ordning, att språk och kultur vandaliseras och att vår nationella identitet föröds. Författaren söker efter orsakerna till vårt lands kritiska situation. Hon beskriver allas vår befogade oro. Hon tolkar vår förtvivlan över vad som håller på att hända med vårt land.

Läs och begrund, men förtvivla icke. Bekämpa klasshat, avundsamhet, antikultur, okultur och skräpkultur. Den insatsen är nationen värd!

Arne Sundström

Marianne Alopæus: *Drabbad av Sverige*. Brombergs. 368 sidor. Cirka 110:-. ISBN 91-7608-206-7.

Baltikum lever

Socialism är tyranniet tänkt till slut, har det sagts. Och verkligheten tycks bekräfta: Ju mer av mänskliga och materiella värden som införlivas med statsegendomen desto trängre sitter individen. Om man med socialism verkligen menar något bestämt i form av förstatligande och inte bara en vag och allmän hygglighet, som Palme låtsas mena månaden före varje val, ja, då blir socialism den väsentliga ingrediensen i det totalitära förtrycket, vilket Kolakowski, en gång marxistisk filosof, numera också klart och entydigt säger. Kolakowski skiljer på bekant sätt på totalitära och auktoritära stater och identifierar i stort sett de förra med de kommunistiska staterna.

Därför är den svenska språkförvandlingen en demokratisk olycka. För alltför många har begreppet "socialism" övertagit den honnörsplats som borde tillkomma "demokrati". Den stora och avgörande gränsen går för många inte mellan demokrati- och diktaturanhängare, utan mellan "de progressiva vänsterkrafterna" och "de reaktionära, egoistiska högerkrafterna". Samtidigt vet vi att det politiska spektret i Sverige så kraftigt förskjutits att de svenska moderaterna står ungefär där Helmuth Schmidts tyska social-

Forts på sista sidan

Forts från sid 23

demokrater nyss stod, vilket en tysk tidning häromåret också visade. Palme och hans kumpaner har tillsammans med media-vänstern det stora ansvaret för detta.

Varje gång det selektiva seendet praktiseras i massmedia, varje gång Palme solidariserar sig med någon internationell tyrann och skäller på stabilt demokratiska ledare, och dessa gånger är förvisso legio, ja, då dör några celler i den svenska demokratin. Varje gång socialdemokraterna gör sig beroende av vpk i riksdagen sker samma sak. Man kan faktiskt ibland förvåna sig över att folk har så pass vettiga åsikter i politiska frågor som de ofta har.

Sedan några år demonstrerar ryska ubåtar att man i Kreml betraktar Sverige som sitt intresseområde, och Palme verkar ofta mer upprörd över en del reaktioner på detta än över orsakerna till och de ansvariga för det. Utomlands ser man med förvåning och en del oro på vad som sker i Sverige, t o m från det nästan bortglömda Baltikum har oro rapporterats: även där började det en gång med en ubåt.

De tre baltiska staterna är sedan årtionden ockuperade av en hänsynslös våldsmakt. Mord, terror, deporteringar har fortgått efter känt mönster. Åsiktsförtryck och russifiering går hand i hand. Då och då når protester och nödsignaler genom järnridån. Dessa länder är våra grannar, nyss var de nästan nordiska länder, om inte våra syskon så åtminstone våra kusiner. Traditionellt har deras kultur varit påverkad av vår och lika traditionellt har deras blickar varit riktade på oss, på senare år med frågor, vädjanden, svikna eller omöjliga förhoppningar. Vi har svårt att möta de här blickarna, vi har sett bort, ofta långt bort. Varför? Var är det svenska världssamvetet?

Det svenska världssamvetet har ju ofta

ett intressant förhållande till det geografiska rummet: modet och engagemanget har en tendens att öka med avståndet. Samma samvete tycks underligt beroende av ordmagn: kallas något "vänster", "revolutionärt", "socialistiskt" etc kan det oftast påräkna sympati i "frihetskampen" och tystnad i förtrycket. Baltikums olycka är att det ligger för nära oss och att förtryckaren är en kommunistisk supermakt. Att Sveriges geopolitiska läge snabbt kan förvandla Baltikums situation till vår vill man helst blunda för. Den svenska tigern tiger inte längre, han blundar desto mer. Inte minst för de baltiska grannländerna.

Under de allra senaste åren tycks dock kunskapen om Baltikum ha ökat. Det menar åtminstone Andres Küng i sin senaste bok *Baltikum lever!* Och Küng vet ju vad han talar om, ingen har gjort så mycket för att förbättra våra kunskaper om Baltikum som han, har han rätt är förtjänsten till en del hans egen.

Första hälften av boken utgörs av en historisk översikt med tyngdpunkt på nuläget. Andra hälften består dels av en dokumentbilaga och dels av en studiehandledning. Så långt jag förstår och kan kontrollera är den historiska översikten mycket kunnig och balanserad, presentationen av problem, av motstånd och förtryck i nuet ger ofta en information som torde vara obekant för de flesta svenskar. Särskilt fint lyckas Küng framhålla spänningen mellan vad som är sovjetisk normalverklighet och vad som är unikt för just den baltiska situationen. Samtidigt framstår också skillnaderna mellan Estland, Lettland och Litauen mycket klart. En svensk läsare frapperas kanske lätt av den roll kyrka och religion spelar och spelat för motståndet i alla de tre länderna.

Dokumentbilagan inleds med den tysk-ryska nonaggressionspakten av den 23 augusti

1939, ett skammens dokument som är underligt obekant bland vanligt folk både i öst och väst. Studiehandledningen verkar stimulerande och väl disponerad: tio träffar täcker problem och information av stor bredd och stor väsentlighet. Litteraturtips kan alltid diskuteras, men jag vill gärna på ett par punkter komplettera Küngs boklistor.

Den lettiska författarinnan Zenta Maurina, som levde många år i svensk exil, har skrivit en svit självbiografiska böcker, som definitivt hör till den riktigt stora litteraturen i genren och som också haft många tacksamma svenska läsare. Inte minst de första böckerna i serien ger mycket värdefulla inblickar i lettiskt liv, från sekelskiftet och fram till andra världskriget. Vidare bör vi inte glömma att Czeslaw Milosz kommer från Litauen, från en litauisk landsbygd han i sin poesi och sin prosa ofta återkommer till. "den lilla plätt på jordklotet som jag har att tacka för allt", som han skrivit. Mycket väsentligare böcker än Milosz' och Zenta Maurinas finns inte, och nog bör en studiecirkel om Baltikum unna sig de bekantskaperna.

Küngs *Baltikum lever!* förtjänar många läsare, inte minst bland unga människor och i skolorna. Det klara språket, den praktiska och rediga dispositionen garanterar stor användbarhet. Och själv framstår Küng alltmer som en av våra riktigt väsentliga författare, en både engagerad och balanserad upplysare om demokratins värden och det totalitära barbariets elände. Viktigare uppgifter kan ingen just nu ta på sig.

Arne Andersson

Andres Küng: *Baltikum lever!* Timbro förlag. 211 sidor. Cirka 96:-. ISBN 91-7566-041-5.

CONTRA 5 1984

Nästa nummer av Contra kommer att innehålla en laddad artikel om den internationella knarkhandels beroende av sovjetiska intressen. Vi har också en intervju med den ryska emigranten och dissidenten Ludmilla Grünberg. Vi kommer att presentera ytterligare material som beskriver marknadsekonomin förtjänster. Redaktionen har också det svåra uppdraget att välja bland allt det material som finns insänt och som behandlar så vitt skilda ämnen som barnomsorg och försvarsteknologi.

...kommer i augusti